

Croatian

primer

for

the first grade of the elementary

schools

Vienna

1869

Hèrvatska

Početnica

za

pèrvi razred pučkih učionah.

Stoji svezana u platnenom hèrbtu 21 novčić.

U Beču.

U c. k. nakladi školskih knjigah.

1869.

Knjigah za škole, izdatih u c. kr. nakladi školskih knjigah, nije slobodno prodavati skuplje nego u cěne, naznačene na naslovnom listu.

1.

i *u*

i u

i u u i u i i

i u u i u i i

2.

e o a

e o a

o e a u e i o

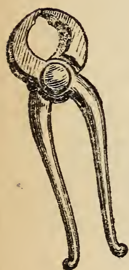
i u i a o e u

a e o

o e a u e i o

i u i a o e u

a e o

3.

ě ě

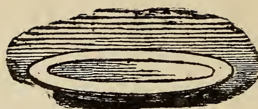
e ě i a u a ě

ě a o ě u i e

e ě i o u a ě

è a o e u i e

4.

t t

t...a *ta* *te* *tu*

te *ta* *e* *to* *ti*

ti *to* *o* *te* *ti*

ta ta te tu

te ta e to ti

ti to o te ti

5.

l **l**

l...i *e*

le *ti*

te *le*

lě *to*

la *ti*

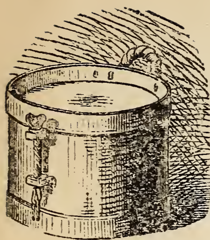
te le ta, ta ta i te ta,

a la ta, lo ti, tě lo,

la le, tu li.

li e
le ti
te le
lě to
la ti

te le ta, ta ta i te ta,
a la ta, lo ti, tě lo, la le,
tu li.

b b

b...a ba, be ba, bu ba,

bi ti, u bi ti, bě li ti,

bo ba, o ba la, la ba,

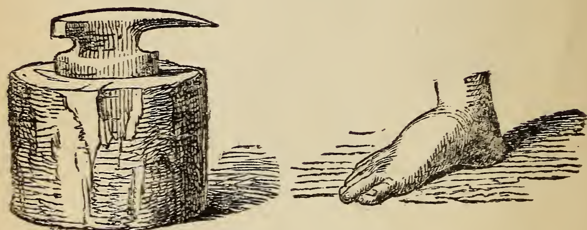
bo la, o ba, o ba ta li ti,

bě lo, te bi, u bo li.

b...a ba, be ba, bu ba, bi ti, u bi ti, bě li ti, bo ba, o-ba la, la ba, bo la, o ba, o-

ba ta li ti, bě lo, te bi, u-bo li.

7.

n **n**

n...a, ne, ta ne, la ni,

ta ne ta, te le ti na, te-

ti no, to nu ti, ni ti,

lě ti na.

ne bo, ne to ni, na ne bu, lě no, ne le ti, ta ti no, bi o-na, bu bi no, ta li na, bu na.

8.

m m

m...i, ma ma, mi mo,

i ma mo, mo ta mo,

mi o, mi li na, ma lo,

ně mo.

mo li mo, mi le la le, ma-mi mo, mu ti mo, na me ni i te bi, i ma ti, tě me, na tě-me nu, ba ti na, me te mo.

9.

V V

v...i, i vo, lo vi, mi

vo li mo, vo lo vi,

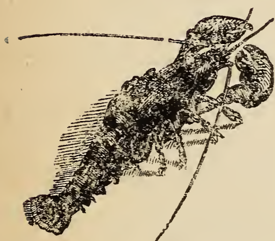
vi no, vu na, vi me,

mi i ma mo vi na i

vu ne, vi la.

mi lo va ti, va bi ti, vi li no, i vi na ma ma i ta ta, mě-na, ve li mo, bu ba ti, na-ba vi ti.

10.

r r

r...i ba, u ra, o re,

mo re, ra me, ma-

ri mo, ru me no,

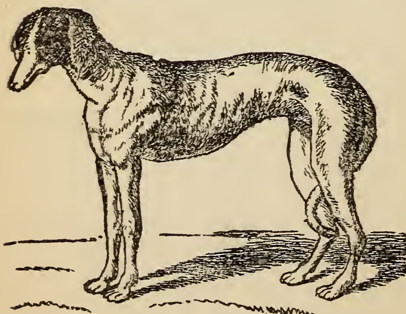
o ra ti, lo vi ti, i ma

ri lo, o ri, ra ta ri,

o ru, vi ro vi.

vě ra, u ri mu, u ra, ta re-mo, be re mo bo be, mo-ra va ro mo ri, u ru mi, ma ma va ri va ri vo, ro-bo vi, ba ra be re, ri ba ri lo ve ri be.

11.

h h

h...a, hi, mu ha, u ho,

ru ho, mo hu na, mi

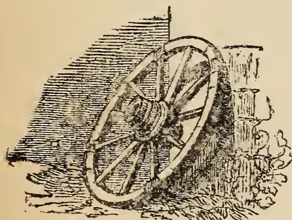
i ma mo o ra he, hi ri,

ha ra, ha ra ti, hu ra,

vi ha ri, ma ha ti.

ma ho vi na, i ma te li ru ha? na ta ri u ho! bu ha, lo vi-te bu he i mu he! o ra ho-vi na, hi ri i ha ra.

12.

k k

k...a ko, ko ka, ta ko,

ko bi la, ko li ba, ru ka

me bo li, ve li ka hu ka

i bu ka, ku ka, ku ka-

vo, ku ka ti, li ko.

ku ma, o ko, ve li ko, lu ka
i ma lu ka, u lu ki bo ra vi-
ti, ri lo, ko ta o, ka ri ka,
u ru ka vu, o ko vi.

13.

d d

d...e, do, do ba, vo da,

ru do, i de mo na

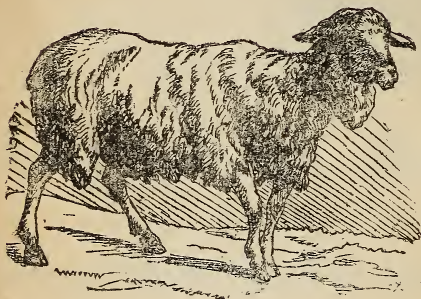
vo du, vo lo vi bo du,

lu do, dě da ti vo de

o vu da, ne vi di bo.

de be lo, do li na, e vo le da, me do bi ra do me da, do-bi va mo da ro ve i re do-ve, ma ma me i ma ra do, mi vo li mo do mo vi nu.

14.

j j

j..a, je, ja je, ja re,

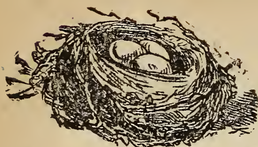
ja ma, vo ju je mo,

mo re hu ji, ji hu

jě de je la, ma ma je
jě la ju hu, dě va be re
bi li ne, de va ni je
dě va, je la da je je lo-
vi nu, je le ni.

ju re ha je i ne ha je, la ja-
ti, ja bu ka je u ro di la. ve-
li ka je mo ja do mo vi na.
bo ja na je ve li ka rě ka.
ko je je bo je ne bo?
vi no je o bo je no, o ni
vo ju ju.

15.

g g

g...o, o...g, b...o...g, rog,
hod, vol, rod, go ra,
go ri, no ga, rog, ro-
go vi, god, go di na,
dug, du ga, du go va-
ti, jan tar go ri, ve-
ri ge i ma na no gi i

ru ki, kan tar i li

va ga.

**gu ja, u ga ju je gu ja, go-
lub je běle a li je i i ne bo-
je, ma ma je u bi la u ga-
ju gu ju, ne mo ra mo bě-
ga ti u go ru, du ga je na
ne bu; u lu gu, na du gu.**

16.

p p

p...a, a...p, top, hop,

lěp, pa pa, pe pe o, pi-

pa, pi pa ti, pa pi ga,

pe ro pi je pi vo, u

ru ki i mam pe ro,

pu ran je ve lik, po-

pa ra, mo ja se ja mo-

ra pa ra ti, pu ra vo di

ma le pu re, pa un je

lěp, pa u no vo pe ro.

rep, re pa, li pa pu pi, po-pu ni ti, pod pi ri ti, po po-to ku ra ke lo vi ti, vo da je mut na, o vo je pe rin i pa-vin i me tak, mar va ne i ma pa me ti, go ji mo du do ve, pi le je pi lo vo de, ta ta mi je ku pi o pi lu, kad ne-vi dim on da pi pam.

17.

C Ć Č C Ć Č

c...a, a...c, ce ca, cu ra,

ko lac, ko nac, ko tac,

car, ca ri ca, ov ca, vo-

da cu ri, vě ve ri ca, če-

če, ru či ca, ko lač, o-

rač, o či ce, i de mo ve-

če ra ti, ma ca ču či,

noć, vo će, ve će, vě će,

o na ho će, mi će mo

cě pi ti vo će, vi će-

te čě pi ti a o ni će

cě pa ti.

dě te vi če, vol ri če, u či a ne vi či! on re če pa ne-po re če, vě ruj me ni i mo joj rě či! ve li ka je o-vo ca re vi na, mo ja je ku-ća već go to va, u pa li luč! u pe ći pe če ma ma ko la-če a u pe pe lu po ga ču, ma ca vi di i po no ći, bo-le ga o či, ra do bi mu po-mo ći a li ne mo gu.

18.

s ś S Š

s...a, o...s, os, o sa, sa-

va, me so, nos, pas, kos,

so va, ro sa, se ka mi

da de su ha si ra, so-

va je su ra, u me sa-

ra ima si ro va me sa.

š..a, a..š, šaš, su ša,

uš, ši še, ši ra, ši ro ko,

še va pě va lě po, po

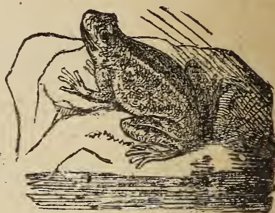
lě tu je ve li ka su ša

a ko ni je du go ki še.

šum, šu ma, šu mar, ris, sir, mi-
sa, to je na ša bě da, u šu mi su
šu ma ri, ši mun i ma u še ši ru
mi ša, ro sa je na ro si la, si la
ru ši se la, su ši mo me so na di-
mu a sir na sun cu, pas lo če a
ne pi je, to je go rak sok, vo sak,
vi so ka je na ša go ra, la si ca i
li si ca na ho de se u šu mi, ris

**je hud, li si ca je lu ka va, pe-
rom se pi še, ti mo raš lě po
pi sa ti.**

19.

Z Ž Z Ž

*z...e, o...z, ze cě, voz, zec,
zo ra, su za, lo za, ko-
za, li si ca je ve ća od
ze ca, o sa zu či, zo ra*

pu ca, žo ri ca se vo zi
na vo zu, to če mu se
su ze iz oś ca.

ži ca, mo že, nož, raž,
žar, u ra ži le ži ze če,
ru ži ca be re ru že,
ru ža mi ri še, ža ra
ža ri, žu ri se! ma če vi
i no ži re žu, žar ko

sun ce e vo nam se u ka zu je na ob-

zor ju.

ju na ci ne bě že, gi ba ni ca se je za ža ri la, ma ma je bi la kod zor ni ce, i vi ca se u ži va me- da, živ ko re že no žem pe ro, on se po re za, ja mu ve žem o či da ne vi di a on zě va, vi di se ko zi na ro zih, kud će su za

ne go na o ko.

že ra vi ca pe če, mi mo ra mo da va ti po rez, moj o tac ku pi o je je dan voz sěna, sě na va ra vi še pu tah, ro go ze i ma u ba rah.

20.

f f

f...i no, fun ta, so fi ja, fe la, fe ri čan ci, fun-ta je ve ća od lo ta, me-so je bi lo ně koč jef ti-ni je, so fi ja sě di u so-bi, to je fi no, su ho

vo će žo ve se o šaf, fe-
ri čan ci su o ve li ko se-
lo, on je vo dom iz fu-
ži ne, u faj se u bo ga!
o va fe la vo ća ni je
mi po ću di.

ki pu ća vo da po fu ri, peć se zo ve i fu ru na, u ko mo ri i ma o šafa, fa bi an su sě dov još ne i de u u či o nu, na še mu je dě ti ću i li kal fi i me fi lip.

21.

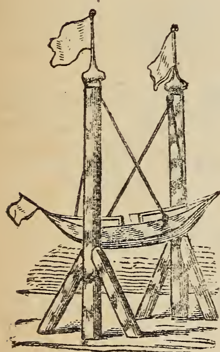
nj nj

nj…a, o…nj, konj, nji va, mu nja, ja nje, moj o tac ja ši ko nja, nji va se mo ra po o ra ti, mo re je ci nje, na ko nju se vi di po zi mi i nje, mu= nja pa li, ja nje be ke će, ja nja nji- gu je ja nje, nji ho va je ko za ša re= na, ja rac se pe nje vi so ko.

že te o ci ža nju na nji vi zob i je čam, nje go vo je i ma nje ve- li ko, panj se ne da de cě pa ti, me sar sě če me so na pa nju,

mu nja sě va ki ša lě va. nje go-va je se ka ma nja od nje ga, ně-ke ži vo ti nje ži ve sa mo od me sa, ra žanj se dě la za ze ca u šu mi, tu nja je žu ta, vi nja ge su u ro di le.

22.

Lj lj

lj...e, po lje, vo lja, lju bav, lju bi ca, se ljaci ži ve na se lu, ve li ko po lje zo ve se po lja na, či ni u či te lju po vo lji pa će te u či telj lju bi ti, lju-

*bi mo na šu mi lu do mo vi nu. lju-
bi va be re lju bi či cu, molj je ma li
me tulj lju ti ka se si je, želj ve i li
kor nja če ži vu u vodi.*

u mi ru od ne vo lje, lav i ma ve-
li ke ra lje, o tac me ša lje na
po lje, o mi bo lju i ma pu no vo-
ća, bo lje je šu ti ti ne go la ga-
ti, va lja se po li va di, va ljem
se va lja ně ko sě me nje, lju di
no se ha lji ne, ne va lja va věk
mo lja ka ti, ma ma ši va ko šu lje,
lju lja ima na po lju, že ljan sam
ga vi dě ti, že lja ga vu če, on
je hu lja, ma ma lju lja dě te.

23.

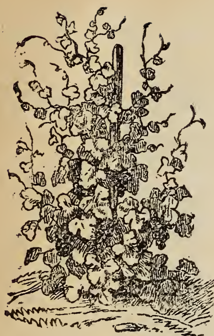
tj dj gj tj dj gj

tj...e, dj...a, gj...u, pi tje, že dja, gjur-gje vac, ra ki ja je ja ko pi tje, že-dja ga mu či, on je že dan, bole me le dju, ka lu dje ri či ta ju e van gje lje, na ki ti ti, na ki tjen, e vi oa je bi la na ki tje na, ta ta na pu tju je si na,

ma ma me tje sir na po li cu, ne la-tjaj se to ga dě la! go ve dje me so zo ve se go ve di na, an gje li su na sě ču va ri.

la dja ri vo ze se na la dji, mo ji ro dja ci za me i ne ma re, on je tu dji nac, mi li ca na dje ně ko-li ko ja go dah ko je su bi le po če le za ru dji va ti, ri djan je i me ko nju, po su dje no va lja o pet o no mu da ti či je je, ne tjak je do šao u ja ku, te le tje me so zo ve se te le ti na, to je ne ču-ve ni do go djaj, na gjur gje vo ba be ba ju.

24.

é è

e..r, èr, èrt, kèrt, vèrt, u vèr ta ko pa ju kèr ti ja me i či ne kèr ti ne, dèr va go re, ko le so se vèr ti o ko o so vi ne, ko nji vèr še ži to, kèr va ti su ju na ci, bo li me gèr lo.

od kèr vi se či ne kèr va vi ce, cèr ta lo pa ra me ko tu, pèr vi lju di ži vi li su u ra ju, na kèr- če vi ni ro di ra do ku ku ru za, ma ri ca je po tèr la tèr li cu, va-

lja no dě te mèr zi na o pa či ne, tèr la ba ba lan da joj mi ne dan, mèr ša vo kèr me ne i ma sa la, pèr-so bo lja je hu da bo lja, po su-dje no va lja po vèr nu ti. dèr va-ri cě pa ju dèr va, je si li vi dě-la gèr li cu? na vèr hu od bèr da je šu ma, mi dèr ma mo dèr va, sèr-na mo že vèr lo bèr zo tèr ča ti, ba bo i ma sě de bèr ke, ve li ko bèr do zo ve se go ra, zèr no do zèr na po ga ča, ka men do ka-me na pa la ča, u to mu gèr mu le ži zec, mèr ka ko bi la zo ve se mèr ku ša.

25.

bl, blj, br.

bla go o no mu, ko ga bog mi lu je. po bla tu se ne mo že bèr zo vo zi ti. ve li-ki bro do vi bro de po mo ru. do bra dě ca lju be ro di te lje. ne je di od vi še,

i na če ćeš blju va ti. moj brat i ma ve liku bra du. nje ga ta re ve li ka bri ga. na brě gu i ma bre zo vi ne. u bla gaj ni ču va se bla go. bra var dě la bra ve. u u či oni u či mo se bro ji ti i pi sa ti bro je ve. ne go vo ri ta ko blju ta vo.

26.

cr, cv, čk, čl, čv.

cvě tje mi ri še i u ga dja o ku. crě par me tje crěp na ku će. čvor je ve lik i za mèr šen. nje gov je cvět njak do bro u re djen. crě va ra bi mo za ko ba si ce. čvo rak je de du do ve. cvèr čak cvèrči po no ći. čvo rak čve kèr tje. ru žice su o cva le. čkalj je bi li na. ru ka je član tě la.

27.

dl, dn, dr, dv.

dlan o dlan. dva lo ša u bi še mi lo ša. pod dru gim ja mu ko pa ti re ći će sam u nju pa da ti. dlě tom se du be dèr vo. naj bo lji je vě ran drug. kad u či telj podu ča va, ne va lja ta da drě ma ti. drě nak

dèr vo zo ve se drě no vi na na dnu mo-
ra i ma bi li nah. u po dne se o bě du je.
u dvo ru i ma pu no ži va di. dvor ja ni ci
dvo re. brat mi je drag i mi o.

28.

fr.

ri be se ku ha ju, pe ku i fri ga ju. fru-
la je iz dèr va na či nje na. fra njo je
do bar i mar ljiv dě čak. franj ka, nje go-
va se ka, ni je ta ko do bra.

29.

gd, gl, gm, gn, gnj, gr, gv.

led je gla dak. ja sam gla dan. moj je
brat gluh, on ne ču je. gdě te ne si-
ju, ne ni či. gdě brat bra ta u gnje vu
ru ži, tu se cě li na rod ku ži. po lje se
mo ra gno ji ti. ko nji i la vi i ma ju lě pe
gri ve. grad je ve ći od se la. tu ča se
zo ve ta ko djer gràd. ne va lja se po da-
ti ni ka da gnje vu. glog ne ro di ja bu-
ka mi. na gra ni pě va. od graš ka se je-

du mo hu ne i zèr nje. cèr vi i gu je gmi žu. ro bo vi no se ne gve.

30.

hl, hm, hr, hl, hv.

hlěb se ku pu je od pe ka ra. u hla du je u go dno sě di ti. na hrastu su ve li-ke gra ne. hra stov žir je hrana za ži-vo ti nje. hèr va ti su hra bri ju na ci. ne moj se ni ka da sam hva li ti, ne ka te dru gi hva le. lu do je htě ti a ne u mě-ti. ko nji će pod ve li kim te re tom hri-pa ti. hmelj ra be za pi vo.

31.

kć, kl, klj, km, kn, knj, kr, kv.

uz mo re su kli su ri ne. do bra kći či ni maj ki po vo lji. sèr bi ja ne i ma kra lja ne go kne za, za to je i kne že vi na a ne kra lje vi na. klek je kod nas naj vi še bèr do. klo bu ča ri i kro ja či je su za-nat li je. kra va pa se po kraj pu ta i li dru ma. kra pi na je ma la va ro ši ca i le ži na po to ku kra pi ni. u kri žev cih

je ra tar ni ca. sa da ne kme tu ju kme-to vi. nit u ti kvi su da, nit u him be nu čo vě ku dru ga. po čet ni ca je knji ga, iz ko je se u či mo či ta ti. kvas se mě-tje u kruh. u či nje ni kvar va lja na-kna di ti. žu na klju je dèr vo klju nom.

32.

ml, mn, mr.

mlad ne mo ra bi ti lud. mlě ko do bi va-mo od kra ve. mli na ri me lju ži to i ku-ku ru zu. u mla ki i li ba ri ži ve ža be i pi ja vi ce. da nas je bi la mno ži na lju-dih na saj mu i li pa za ru. ma ma mni je, da je pa o mraz. mra vi su ma le a li mar lji ve ži vo ti nje. ri be se lo ve i li mrě žom i li u di com. ži vot je naš kra tak. mre na je ri ba. za greb je kra san grad. kraj po to ka su še ri ba ri mrě že. mli-na ri i ma ju ku će kraj vo de

33.

pl, plj, pr, pt, ps, pš.

malo se dě te pla če. koliko i maš pla-će? mno go plě ve ma lo zèr na. ma ma

pli je u vèr tu. ple te ni plot zo ve se ple ter. na plo či pi šu u če ni ci. nje go-vą je hra na plug i bra na. že ne no se pre ga če. pro ha se pra vi iz ku ku ru-ze. pti ca i ma ša re no per je i u go dan glas. uz na uk va lja do bro pri o nu ti. pše-ni ca naj bo lja ro di u ba na tu. od pro-pu ha va lja se ču va ti. na še je pse to bě san pas u gri za o. pro lě tje je naj-u go dni je do ba go di ne. ne moj to-li ko plju va ti! naj ma nja prav da je go to va kav ga.

34.

sb, sbr, sc, sd, sdr, sdv, sg, sgl, sgr, sh, shv, sj, sk, skl, skr, sl, slj, sm, smr, sn, sp, spl, spr, sr, st, str, stv, sv, svr, šk, škl, škr, škv, šlj, šp, št.

u sbo ru je lah ko pě va ti. to mo ra mo naj pri je sbro ji ti. u tu gi ne va lja sdvo ji ti. u ne sre ći se scě ni pra vi

pri ja telj. če kaj sa mo do sgo de! školska sgra da je no va. sgru ša no mlě ko zo ve se gru ša va. glo ba ni je sglo ba. sě di na sho dnu mě stu. to ja ne mo gu shva ti ti. kra lja smo sjaj no do če ka li. je dna vèrst ska ka va cah zo ve se kobi li ce. kud u či telj o kom, tud u če nik sko kom. u na šem je gra du o pet je dno no vo skla di šte. po zi mi je skli zak put. dě ca se ne smi ju ni ka da skri va ti i na skrov nu mě stu si gra ti. slo ga je od bo ga. smi lje je slav sko cvě tje. kad i ma do sta sně ga, vo za mo se na saoni cah. bo lest nik ne mo že slad ko spava ti. po koj nik je i ma o lěp sprovod. smok ve su slad ke. gdě je mèr cina, tu je smrad. sre tan je o naj, koj se ra du je nad sre ćom is kèr nje ga svoga. stak lar pro da je sva ke vèr sti stakle ni cah. bog je sve stvo ri o, on je stvo ri telj. svi la se do bi va od svi lacah. i svra ka i škvo rac je su pti ce. kro jač re že ška ra mi. u škri nji se čuva ju sva ko ja ke stva ri. šlju ke i ma ju

teč no me so. sta rac u pi re se na pa li-
cu. štu ka je ri ba, ko ja dru ge ma nje
ri be lo vi. što či ta mo i li šti je mo, zo-
ve se šti vo. čvèr sto sto ji ko kli su ra,
kad na va li na njeg bu ra, sil ni hra bri
gra ni čar. po ža rom su straš no stra da-
li. spo mi njaj se če sto pri mi tih do-
bro čin stvah! sra mo ta je slav jan bi ti,
a svoj je zik ne lju bi ti. i ne pri ja telj
u mě kad što sdu šan bi ti. pa zi te, s kim
se sdru žu je te! vo da je sve sě no spla-
vi la. špi lje su u pe ći nah.

35.

tk, tl, tm, tr, tv.

ne moj dru ge tla či ti! pre sta la je sa-
da sva ka tla ka. tko pod dru gim ja mu
ko pa, sam se u nju za ko pa. pra se pa-
se tra vu na tra ti ni. tro mu čo vě ku
loš je trud. kar lo vac je tvèr dja na ku-
pi. i ma sèr ce tvèr dje od ka me na. tko
se ra do u či, ši ba ga ne mu či. tko že-
li že ti, mo ra si ja ti. pi tat će te sta rost,

gdě je bi la mla dost. vi di trun u tudjem o ku, a ne vi di bèrv na u svom. tko se po slom u tru di, mo ra o po či vati. ne či ni te svo jim ro di te ljem ve liko ga troš ka! je li ca je tvèr de gla ve, o na si ne mo že ni šta za pam ti ti. zatvo ri pro zo re, da ne bu de pro pu ha. po no ći je tmi na.

36.

vl, vr.

iz vrě la te če vo da. moj stric je vlastnik o ve ku će. naš se vla ste lin vo zi o bič no na dva vran ca. mo ja se stra pre de na ko lo vra tu. vrě me je za posle na čo vě ka krat ko. tko že li i ma ti u věk ve će, gu bi i o no, što i ma, iz vrě će. vra na i ga vran je du stèr vi ne. vre bac je ve o ma dèr zo vi ta ži vo tinja. kad ste vru ći, ne moj te pi ti vode. u pri zem nih je pro sto ri jah o bično vla ga. tko sta ri je vrě dja, nje ga nemi luj! tež ka zim ni ca zo ve se vru ći ca. u to plih po kra ji nah vla da ve li ka vrući na. lav se sgu ri i vre ba na svoj plěn.

37.

zd, zdr, zl, zm, zn, zr, zv, žb, žd, ždr, žg, žl, žm, žv.

zdě la je na po li ci. zdrav lje je bo lje nego zla to i bo gat stvo. zde nac se zo ve i stu de nac. bo lji je do bar glas, ne go zla tan pas. gu je se zo vu i zmi je. zrak o kru ža va na šu zem lju. zna nje se samo zno jem ste ći mo že. tko ti zlo že li i či ni, taj je tvoj zlo tvor. kad trěš nje za ru de, on da su zre le. vuk je gra bežlji va zvěr. kad u po dne zvo no zvo ni, on da še šir s gla ve ski ni. u žba nji se no si vo da. mla di konj zo ve se ždrě be. ně ke ri be i ma ju ve li ko ždrě lo. tko na glo i mno go je de, o no mu se ve li da žde re. ko nji se žva le, kad se pod ko la za pre za ju. sum por se i na če zove žve plo. ko mu o tek nu žlěz de, o noga bo li vrat. dě ca se na vad no si graju žmir ke. ni je za sva ko ga žga ni ca. žli com se mě ša ju žgan ci. ždra li su ve li ke pti ce.

38.

tko se pu no sèr di, sa ma se be gèr di. tko ne i ma sèr ca, on je ku ka vi ca. malo te le ve se lo tèr či, i ko nji tèr če, ka da ih ši ba mo. a ko se na u či mo bèr zo či ta ti, i ma ti će ta ta ve li ko ve se lje. ka da se cèr ni o bla ci po vi ju po ne bu, ne i ma mě se či ne. pi ja vi ca ži vi od kèr vi. ru ža je ru me ne bo je. dě ci ne va lja po u li ci a mo ta mo tèrka ti, do ko nja i li vo la ho di ti, hèr va ti se i tu ći, sèr di ti ro di te lje i u či telje. tko zlo či ni, ne ka se do bru nena da. tko po lě tu plan du je, taj po zi mi gla du je. ko ga bog mi lu je, to ga i ka ra. o te to pro kle to. sva ki je po četak te žak. či ni do bro, ne kaj se; či ni zlo, na daj se.

39.

dě ca ne ka pa ze na u či te lja, ka da govo ri i u či. ra na bo li i mo ra se lě čiti. vo da te če, u ra tu če, o se bo du, riba ži vi u vo di, re pa se si je, ja bu ke se sa de. iz za su bo te je ne dě lja. ko-

la ri pra ve ko la, no ža ri vi li ce, ko ža- ri u či nja ju ko žu, pe kari pe ku kruh i o sta lo pe ci vo, re me na ri re žu i pri- re dju ju re me nje, te ža ci ko pa ju, vo- za ri vo ze, a pi sa ri pi šu. vi so ke i go le go re zo vu se go le ti. pi vo se va ri u pi va ri. po lĕ tu se ze le ne šu me i po lja, sĕ no ko še i li va de, go ri ce i do li ne. vi no va se lo za o vi ja o ko dèr ve ta i li ko lja. po zi mi no se lju di ko žu he. dĕ te, ko je ne i ma ta te i ma me, zo ve se si ro ta.

40.

vo da šu mi. tu li pa ni su lĕ pi a li ne mi- ri šu. ku na ho di ta ko ti ho, da se i ne ču je ka da i de. ko nji se ri ta ju a vo lo vi bo du ro go vi. dĕ ca ne smi ju pi ti ni ti vi na ni ti ra ki je. bo ga i du še ne mo že mo vi dĕ ti. po zi mi no si mo to ple ru ka vi ce. ko ji pre več je de i pi je, o bo lĕ ti će. po to ci ne te ku uz bèr do, ne go do li nom. ži vo ti nje ne va- lja mu či ti, i o ne o sĕ tja ju bol. ru ka ru ku pe re, da bu du o bĕ bĕ le. ve ri-

ge i ma ju ka ri ke. i la dje mo gu po to-
nu ti i po gi nu ti. ko za ci su ru ski
vo ja ci i na gla su ju na ci. ma ri ja je
ro di la i su sa si na bo ži je ga, za o to se
zo ve bo go ro di ca. ve li ka se ku ća zo-
ve pa la ča. mo ji ro di te lji da ju mi hra-
nu, o pra vu i o bu ću, za o to ću ih ja
lju bi ti i o na ko ra di ti, ka ko že le. u
va ro ših su ve će ku će ne go u se lih.

41.

po mo ru i po ve li kih po to cih plo ve
bro do vi i li la dje. mo re je ve će od na-
še sa ve i dra ve i du na ja. ka da čo věk
do dje na mo re, ne vi di ni šta o sim ne-
ba i vo de. u po lju ra ste ži to, raž, je čam,
zob; ka da do zo ri, on da i du lju di,
da ža nju, ka da po ža nju, od ve zu
ku ći na ko lih, a kod ku će ko nji vèr-
še i li se o mla ti. ně ko je pti ce lě po
pě va ju, a li ko ja pti ca pě va naj lěp še?
ka da vi diš pče lu, pu sti ju u mi ru,
jer će te u bo sti. ne va lja sve i ska ti,
i mo lja ka ti, što ti se do pa da: vi no će
ti na hu di ti, ne moj ga pi ti. za tebe

je naj bo lja vo da. ko je dě te vi no pi je i du han pu ši, po sta je kas ni je glu po i lu do, o sta je do vě ka si ro maš no, lju di ga pre zi ru, pa ako se vi na ne- o sta vi, zo vu ga pi ja ni com i li pi jan- cem. ta ko vo dě te do bi va naj po slě gèr de bo le sti, pak mo ra pri je re da u mrě ti; ne moj te da kle pi ti ni vi na, ni ra ki je, ni pi va, ne go pij te hlad nu vo di cu, od nje će te po sta ti ja ki, od nje će te bi ti zdra vi ji i pa met ni ji.

42.

je si li već vi di o pče li ce? o ne lě tju od cvě ti ća do cvě ti ća, si sa ju iz nje ga slad ki sok, po bi ra ju pra šak, pak ga no se u koš ni cu i li u li štje i on dě gra de od nje ga vo sak i med. ni je dne pče li ce ne ćeš o pa zi ti, ko ja bi dan gu- bi la, ne go sva ka ra di i lě tje od ju- tra do mra ka; ra di to ga i ma ju pče li- ce po zi mi do sta me da, pak se mo gu lě po hra ni ti. za o to mi lo dě te, bu di mar lji vo i ti, pak ćes i ti i ma ti me da. kad bi se sva ki čo věk za pče li ca mi

po ve o, i mar lji vo ra di o, i ma o bi šta
mu tre ba, a ne bi mo ra o gla do va ti.
je li tko od vas već vi di o de vu? de-
va je ve ća od ko nja, i ma je dnu i li
dvě gèr be, i mo že vi še da nah bez vo-
de ži vě ti. a ko si što u ze o, što ni je
tvo je, od mah to po vra ti; jer bi te svat-
ko dèr ža o za krad ljiv ca. ka da se si-
graš, pa se u gri ješ, ne moj hlad ne vo-
de pi ti; i na če ćeš o bo lě ti, a naj po-
slě i u mrě ti. ško la se zo ve i na če
u či o ni ca. ra do van je na pa sto va o i
dra ži o pse, dok ga ni je je dan pas
u gri za o, te je on da ja u ka o, pla ka o
i tu ži o se, da ga bo li rana.

43.

a b c ć č d dj e

ě è f g gj h i j

k l lj m n nj o

p r s š t tj u v

ž z.

A B C Ć Č

D Dj E F G

Gj H I J K

L Lj M N O

P R S Š T Tj

U V Ž Z

a b c ć č d dj e
ě è f g gj h i j
k l lj m n nj o
p r s š t tj u v
ž z.

A B C Ć Č D
Dj E F G Gj
H I J K L Lj
M N O P R S
Š T Tj U V
Ž Z.

44.

Antun.	Angjelia.
Bogoslav.	Barbara.
Cvětko.	Cecilia.
Ćiril.	Ćutimira.
Čedomil.	Čestislava.
Dragutin.	Danica.
Eduard.	Eva.
Fabian.	Franjka.
Gèrgur.	Genoveva.
Hinko.	Hedviga.
Ivan.	Ivka.
Josip.	Jelena.
Kazimir.	Klara.
Ladislav.	Ljubica.
Mirko.	Milica.
Nikola.	Nedělјka.
Ognjeslav.	Otilia.

Pavao.	Petra.
Radovan.	Ružica.
Stěpan.	Sofija.
Šimun.	Šandrina.
Tomo.	Terezija.
Uroš.	Uršula.
Vid.	Veronika.
Zvonimir.	Zorica.
Živan.	Žalislava.

45.

Almaš, Brod, Cernik, Čakovac, Dubrovnik, Djakovo, Fužina, Gradiška, Hreljin, Ilok, Jasenovac, Križevci, Legrad, Mitrovica, Našice, Osěk, Pakrac, Rěka, Senj, Šplět,

Trogir, Udbina, Varašdin, Zagreb, Županja.

46.

Trojedina kraljevina: Dalmacija, Hèrvatska, Slavonija, vojnička krajina.

47.

Carevina austrijska: Austrija, Štajerska, Tirolska, Solnogradska, Kranjska, Koruška, Istrija; Česka, Moravska, Slezka; Galicija, Bukovina; Ugarska, Erdelj, Dalmacija, Hèrvatska, Slavonija.

48.

Dunaj, Sava, Drava, Kupa, Una, Neretva, Mura, Sutla, Orljava, Korana, Lonja, Kèrka, Lika, Bosut.

49.

Alpe, Velebit, Dinara, Klek, Ivančica, Kalnik, Kèrndija, Okić, Plešivica, Fruška gora.

50.

Ma le no je zèr no bi se ro vo, al ga no se go spo je na gèr lu. Ma le na je pti ca pre pe li ca, al u mo ri ko nja i ju na ka. Ne moj od vi še jě šti od o no ga, što je slad ko, i na če ćeš si po kva ri ti že lu dac, pa ćeš o bo lě ti, i u po ste lji du go mo ra ti le ža ti. Oš tra no ža ne u zi maj u ru ke; jer se mo žeš po re za ti, pa to ja ko bo li. Ne či ni, što ti za bra- nju ju ro di te lji, u či te lji i sta- ri ji. Na us kèrs se dě ca tu ca ju pi sa ni ca mi. Ka kve je bo je ne- bo? Od la na na pre du pre lje pre dju, tka lac tke plat no od

pre dje, a ma ma ši je ko šu lje od plat na. Lju di, ko ji mno go go vo re, i li zna du mno go, i li la žu mno go. Ni je sve zla to, što se si ja. Tko se tu dje mu zlu ve se li, ne ka se svo je mu na da.

Věžbanje u čitanju.

51. Brojevi.

Koliko vratah ima u školi? Brojte ih na glas! Koliko ima ovdě prozorah?

Ja imam jednu glavu, dva oka, dva uha, dvě ruke, dvě noge. Koliko je pèrstah na svakoj ruki? Koliko je pèrstah na svakoj nogi? Koliko je svih skupa pèrstah na rukuh? Koliko je svega pèrstah na noguh? Ptica ima dvě noge. Konj ide na četiri noge. Muha ima šest nogah. Rak ima osam nogah i dvě štipaljke, ili dva kraka,

kojimi može uštipnuti. Ima bubah, koje imaju još više nogah nego rak; zmije neimaju nikakovih nogah, one su beznoge, a buba, koja se zove stonoga, ima ih do stotine.

Koliko je u sedmici (nedělji, tjednu) danah? Kako se zove pèrvi dan sedmice, kako drugi, tretji, četvèrti, peti, šesti, sedmi? Zašto se zove nedělja? Zašto se zove drugi dan poneděljnik? Zašto se zove srěda?

52. Kakve su stvari?

Kèrv je cèrvena. Ustne su cèrvene. Rak je cèrven, kad se skuha. Modrica je modra. Kakva je ljubičica? Kakvo je srebro? Orahovo dèrvo je mèrko. Zlato je žuto. Ima li još šta žuta? Trava je zelena. Kakvo je listje? Ima li još šta zelena? Gavran je cèrn. Što je još cèrno? Miš je siv. Što je još sivo? Sněg je běl. Imenujte mi još tri běle stvari. Svraka je šarena.

Kakve su ruže? Kakve su jagode? Kakve su kose? Kakve su kuće? Ljudi su běloputni, ili cèrnomanjasti, ili smedji, ili žutkasti.

53.

Kruglja je okrugla. Što je još okruglo? Knjiga je uglasta. Što je još uglasto? Palica je pravna, rog je kriv. Igla je šiljasta, napèršnjak je tubast.

Ima stolovah, koji su okrugli, a ima ih i uglastih. Je li svako dèrvo pravno? kakvih dakle ima dèrvetah? Nož je šiljast. Kakvih još ima noževah?

54.

Maslo je mekano; kamenje je tvèrdo. Zlato je težko; pero je lahko. Kora je hrapava; staklo je gladko. Koleso u mlina je mokro; a žèrvanj je suh. Sněg je mèrzao; ruka je topla. Led je gladak, i mèrzao, i tvèrd. Sněg je bio, i mek, i mèrzao. Kora je smedja, i hrapava, i suha; željezo je škuro; pa

kakvo je još? Juha ili čorba je vruća, a kakva može još biti? Pero je lahko, pa što još? Mahovina je meka, pa kakva je još? Papir je gibak, pa što još? Kakov je led? Je li kamen mek? Je li vuna tvèrda?

55.

Je li mlěko cèrveno? Nije, nego je bělo. Je li slama žuta? Jest, žuta je. Kakvo je nebo? Je li maslo tvèrdo? Je li sněg topao? Je li jabuka uglasta? Je li kruška šiljasta? Kakve su jagode? Kakov je led? Kakov je papir? Ruže mirišu. Što još miriše? Gnjilo meso udara. Zrela je jabuka tečna i sladka, a nezrela je tèrpka ili opora. Med je sladak, zelena kora od oraha je gorka, ili žuhka, kiselica je kisela. Pa kakvo je sirće? Sirće se inače zove i ocat i kvasina.

56.

Kroz staklo se vidi, ono je prozračno. Je li dèrvo prozračno? Nije. Dan je světao, noć je mèrka i tamna. Voda

studenica je bistra, mlaka je mutna. Zlato se sija. Olovo je tamno. Paun je lěp; svinja je gèrda. Vol je velik; miš je malen. Grablje su dugačke; češalj je kratak; krava je debela; hèrt je mèršav. Drum ili cesta je široka; staza je uzka; most je širok; bèrvina je uzka. Gora je visoka, koliba je nizka. Hrastovi su visoki; drač je nizak. Rěka je duboka, potočić je plitak. Kamenje je krupno; pěsak je sitan. Bèrdo je stèrmo; polje je ravno. Voda teče doli, ptica leti u vis. Put je zahodan; staza je prěka. Lipa je osovljena, a loza je povaljena. Zec tèrči na zavoj; pas běži na pravac.

57.

Uže je debelo, konci ili niti su tanke. Čekinja (štetina) je gruba; zečja je dlaka gladka. Vèrbova je šiba vitka; bazova grana je kèrhka. Koža se oteže, orahova ljuska je kruta. Zemlja je pèrhka ili sipka, kamenje je čvèrsto. Voda teče; med klade. Mlěko je židko; blato je

gusto. Travka je sočna; slamka je suha. Děte je mlado; starac je star. Čaša je čista ili nečista. Mačka je čista; prase je kaljavo. Jelenja je koža jaka; ovčija je koža slaba. Sir je jedar, kruh je šupljikast. Konjsko je strunje pružno; vuna je rudasta; pasja je dlaka runjava.

Kaži mi bèrže tri živine. Kaži mi živinu, koja je spora. Kaži mi tri divje zvěri. Kaži mi tri pitome zvěri. Kuna je okrutna; ovca je blaga. Konj je smio; zec je strašljiv. Koza je okretna; krava je troma. Jesu-li gusenice štetne i škodljive? A zašto? Reci mi, koja je živina potrěbita i koristna? Zašto?

58. Što se radi, što biva!

Ja čitam, mi se učimo. Mi čujemo, vidimo, osětjamo, njušimo, kušamo i govorimo. Mi činimo i radimo něšto. Mi možemo mnogo učiniti. Nu trěba, da samo ono radimo, što je dobro. Kad smo dobre volje, onda se smijemo; kada nas što boli, onda jaučemo i plačemo. Uči-

telj uči. Učenici se uče. Pekar peče. Kuhar i kuharica kuhaju i vare. Ribari love ribe; lovac lovi. Pas laje; vol riče; koza bekeće; ovca bleči. Kokot kukuriče; kokoš kokoće. Pile pijuče, kvočka kvoče. Guska gače. Konj hèrže, kasa, tèrči, vuče kola, nosi tovar ili konjanika, grize sěno, pruža se, propinje se, leži, spava. Ptica pèrši krilima i leti. Riba pliva u vodi, a kad ju tko uhvati, praćka se. Cèrvi gamižu ili gmizu. Skakavac ili kobilica skače. Cvèrčak cvèrči. Dèrvo pupa, lista i raste. Cvětje cvate. Kiša sipi, prokapljuje, pada, lěva. Sněg pada, mete. Munja sěva, grom tutnji.

Otac poviče na svoju děcu: Milane, Radoje, gdě ste? Mi smo u vèrtu. Što radi Milan? Pomaže mi. A što radiš ti? Ja ništa neradim.

Recite mi sada, što su radili oni děčaci u vèrtu? Oni nisu ništa radili; oni su dangubili. Pa je li to lěpo? U vèrtu ima uvěk dosta posla: zar nebi bilo bolje da su

što radili? Lěnost se nepristoji dětetu; bezposlenost je početak opačinah.

Stol se pravi od dèrva. Tko ga pravi? Kuća se zida od kamena ili opeke. Tko ju zida? Opeke se peku. Tko ih peče? U kući stanuju ljudi. Krojač kroji oděću; oděća se oblači. Obuća se obuva. Roditelji odhranjuju děcu. Mama nejako děte najprije okupa, onda ga obuče, nahrani; a u večer ga svuče i metne u kolěvku, da spava. Dobru děcu hvale i darivaju, a zlu karaju i kazne. Ptica zoblje, lisica ždere. Tko brusi nože? Tko kuje podkovu? Tko reže dèrvo? Tko ore njivu? Što rade kopači? Što čine pastiri?

59. Kako se što radi? kako što biva?

Jelen tèrči jako bèrzo. Pětao kukuriče glasno, slavulj pěva ljubko. Djak se uči; kako se uči? Zvono zvoni; kako zvoni? Jeka ječi; kako odjekuje? Što miriše ugodno? Tko skače visoko? Tko viče jako? Tko sluša rado? Tko se moli po-

božno? Děco, čitajte glasno! Čitajte razgovětno! Janko, sědi mirno; hodi polahko, ponašaj se dobro!

Zec je tèrčao lěvo; lovac je izbacio pušku desno. Što mislite: je li lovac pogodio zeca? Pas je skočio na stranu. Rak ide natražke; lisica se vuče potèrbuške. Pao je ničice na zemlju. Kiša pada neprestano. Sinoć je bila měsečina; jutros je mraz pao. Hoćemo li danas ići u cèrkvu? Sutra će biti sajam ili vašar. Što je u sobi ozgor? Što je u sobi ozdol? Dèrži lonac poboke; nemojte nikada lagati. Laž je zločesto sěme, koje nikada dobar rod neradja. Svagda govorite istinu.

60. Zašto se radi! što zašto biva!

Vladko nije mogao izaći na polje; zašto nije mogao? Seljak nije mogao jučer orati; zašto? Kuću su morali porušiti; zašto? Učitelj je učenika kaznio; zašto? Mati je pripasala pregaču; zašto? Ljudi idu u cèrkvu, zašto? Tata je užgao svěću; zašto?

Evo knjige; čemu je ovdě? Evo pera; čemu je pero? Ovdě stoji stolac; čemu? Ljudi trěbaju kamenje; čemu? Seka nosi vodu; čemu? Tata hrani ovce; čemu? Čemu se mačke u kući dèrže? Čemu je motika? Čemu je sěkira? Ljudi trěbaju oděću; čemu? Mlinar melje brašno, a čemu je brašno? Zidari grade kuću; čemu?

Gradivo za zorove.

1. Knjiga, ploča (tabla), papir (hartija), cèrnilo (tinta), pero, kazalo, olovka (plajvas), kreda, ravnalo (linir).

2. Stol, stolac, klupa, podnožnik, ormar, kovčeg (ladica, sanduk), ogledalo (zèrcalo), postelja (krevet).

3. Zid, stěna (duvar), tavan, pod, prag, peć, prozor (oblok), vrata.

4. Soba, ložnica, kućar (klět, komora), smočnica, izba (špajza), kuhinja, pivnica (podrum), stube (skale), trěm (ganjak), tavan, krov, dimnjak, staja (štala), dèrvarnica, kolnica.

5. Nož, vilice, nožice (škare), igla, pila (testera), sěkira, bradva (širočka), kladivac (čekić), blanja (fuglica), svèrdao, lopata, klěšte.

6. Kabanica, hlače (čakšire, nogavice), pèrsluk, klobuk (šešir, škriljak), kapa, ovratnik, rubac (marama), košulja, oprava, pregača (kecelja), plašt, cipela, čižma, čarapa, rukavica, ogèrnjača (marama za ogèrnutje), zapreg.

7. Kruh, juha (čorba), meso, varivo, sočivo, smok, mlado maslo (putar), sir, kolač, krumpir, (korun).

8. Voda, mlěko, čaj, pivo, šira (mošt), rakija (žganica).

9. Zděle, tanjiri, čaše, staklenice, lonci, vèrči (pehari), kante, noževi, žlice (kašike), zdělice, šerpinje ili tronoge, ražanj.

10. Děte, děčak, děvojčica, mladić, děvojka, muž, žena, starac, starica, gospodin, gospodja (gospa).

11. Otac, mati, sin, kćerka, děd, baba, unuk, unuka, brat, sestra, bratučed, bratučeda, sestrična, stric, strina, ujak, tetka.

12. Seljak, svetjenik (duhovnik), učitelj, odvětnik (advokat), lěčnik, tèrgovac, vojnik (vojak), zanatnik (meštar), voznik, brodar, pastir, poslenik (težak), nadničar, sluga (inoš).

13 Pas (cucak), mačak, mačka, krava, vol, june, tele, konj, magarac, ovca, koza, kèrmak (svinja), kokot, kokoš, pile, guska, patka (raca), golub, puran (budac, tukac), paun.

14. Dèrvo, gèrm, šibljak, žito, trava, glavato zelje (kupus), cvětje, drač, gljiva, mah, lišaj, plěsan.

15. Kamen, dèrvo, srebro, zlato, željezo, gnjilo (glina), vuna, konoplja, lan, svila.

16. Mlinar, pekar, mesar, čižmar, cipelar ili crevljar (postolar, šoštar), krojač, zidar, tesar, stolar, kovač, bravar (špoljar), staklar, lončar, kolar, sedlar, remenar, tkalac, suknar, bačvar ili badnjar, klesar (kamenar).

17. Jelen, košuta, sèrna, zec, věverica, jež, kèrtica, miš, jazavac, slon, majmun (opica).

18. Lipa, hrast, bukva, javor, breza, jablan, jela, vèrba, joha (jova), kesten, bor, omorika, smreka (borovica), sosna (ariš), jasika (trepeljika), jabuka, kruška, orah, šljiva, trešnja (crešnja), višnja, gunja (tunja), oskoruša, breskva.

19. Kuna, tvor, lasica, lisica, vuk, medved, ris, lav, tigar.

20. Salata (loćika), motoviljac, broskva, koraba, bob, grah (pasulj), grašak (grah), rotkva, (povèrtnica), krastavac (ugorak), leća (sočivica), mèrkva (merlin), cèrveni luk, běli luk (češnjak), ljutika (kozjak), dinja, bundeva (buča).

21. Kuća, cèrkva, dvor, žitnica ili žitnjak, štedanj ili stodola (štagalj), selo, tèrgovište, grad (varoš).

22. Vrabac (vrebac), zeba, ševa, lastavica, slavulj, sěnica, kos, gavran, jastreb, orao, kokošar, sova, jejina, kreštelica (sojka), svraka, sokol, prepelica, vrana, čavka.

23. Pšenica, raž (hèrž), ječam, zob (ovas), kukuruz, helda (hajdina), proso (prova), kèrtola (krumpir), lan, konoplja, repa, sěrak, děteljina.

24. Plug, dèrljača (zubača, brana), grablje, kosa, sèrp, motika, lopata, kola, vile.

25. Glava, uda, trup.

Těme, čelo, oči, uši, nos, obrazi (jagodice), usta, brada, lice.

26. Žabica, zapuhača, jašterica, gušter, zmija (kača), daždenjak, kornjača (želva), krokodil.

27. Pastèrva, šaran, štuka, renga (hareng), oslić sěverski (bakalar), smudj, čiga ili kečiga, piškor ili čikov, jegulja ili ugor.

28. Jabuka, kruška, šljiva, ciporka, trešnja, višnja, breskva, natipěrka (kajsija, mandalica), orah, badem (mandela), lemun, naranča, mušmula.

29. Vinova loza, grozd, grozdjić (ribez), malina, kupina, lěšnjak, tèrnjina, šipak, jagoda, glog, vinjaga (divja loza).

30. Gora, bèrdo, dolina (dolac), livada (sěnokoša), njiva (oranica), vèrt (bašča), šuma, potok, rěka, ribnjak, jezero, cesta.

31. Muha, pčela, osa, lepir (metulj), hrušt (kebar), gusěnica, pauk, mrav, skakavac (kobilica), rak, puž, školjka (ljuštura), cèrv.

32. Ruža, klinčac (karanfil), lěr (lilj), ljubica (violica), djurdjic, lala (tulipan), sumbul (hiacint), sunovrat (narcis), dragoljub, neven, kokotičak (ašibača), lěpi čověk (balzamina) smilje, kovilje.

33. Zemlja, sunce, měsec, zvězde.

34. Rog, krilo (kreljut), papak (parklja), panža (pandja), šapa, kopita, gubica, kljun, rep, škèrga, pero (u ribe).

35. Panj (deblo), grana, ogranak, list, hvojka, cvět, rod, sěme, koren, klica, peteljka, vlat, klas, osje, ljuska, klip.

36. Kiša (dažd), sněg, led, tuča (gràd, led, krupa, solika), munja (strěla), grom, oblak, magla, rosa, mraz slana, duga, dan, osvitak, zora, sumrak, měsečina, oluja (bura), větar, vihar.

37. Cèrkva, veliki oltar ili žèrtvenik, pokrajni oltar, kèrstionica, izpovědaonica, propovědaonica (predikaonica), cěvnik (orgulje), svěćnjak, lampa, kèrst (križ), kostarica, oblačnica (sakristija).

38. Božja služba, misa, svetjenik (duhovnik), obćina, žèrtva ili posvetilište, propověd (prodika), pěsme, molitva, glasba (muzika), tamjan, obhod (procesija), kadionik

39. Zvonik (toranj), ura (sat), kazalo, jabuka (od tornja), kèrst, zvono (molitva, požar, povodnja, dolazak biskupa, cara).

40. Mèrtvački lěs (sanduk), sprovod, raka, groblje (cinter), grob, grobnica, spomenik (stećak, pločina), uzkèrsnutje, sastanak.

Druga Početnica.

Š t i v o.

1. Vidim.

Lěpo mi Bog moj nakiti tělo: stavi dva oka pod moje čelo, da njimi kretjem, kada se šetjem, da gledam svuda njegova čuda, na nebu sunce, zvězdice jasne, pod nebom cvětje, ptičice krasne.

2. Čujem.

Na svakoj strani glave je uho, bez ušiuh bi děte bilo gluho; ušima čujem, kad mama veli: „Samo ti čini, što mama želi!“ Čujem i tatu, kada me zove: „Evo ti, sinko, kapice nove!“

3. Govorim.

Pod mojim nosom usta imadem, i njima se već služiti znadem: jědem i pijem, učim se čitat; pitam, kad želim štogoder znat; ustima zviždat, smijat se mogu, pěvati pěsme, molit se Bogu.

4. Igram se.

Evo mi rukuh, jedne i druge. one su moje věrne dvě sluge; svaka mi ruka pèrste imade, pèrstima ljudi poslove rade; a ja se igram, loptu dèržeći, pa raditi ću, kad budem veći.

5. Hodim.

Noge mi nose čitavo tělo, na njih ti idem sada već smělo, kada me mati u školu šalje, a kad se šetjem, idem još dalje; skačem i tèrčim, koliko mogu, da si neslomim malenu nogu.

6. Ćutim.

Evo u pèrsih něšto mi tucka, ko da me ptica sa kljunom kucka: ovo je pěsma mojega sèrca, iz njega kèrvca u žile fèrca; dok ovo sèrce u meni skače, štovat ću Boga jače i jače.

7. Da si poslušan.

Milan je jednoč gledao na prozor. Bijaše lěpo zimsko jutro, a livada pod prozorom sva je bila sněgom pokrivena. Po onoj livadi igrali su se veseli děčaci, vukli su svoje male saonice na bližnji brěžuljak, ondě su na nje sědali i spuštali se nizbèrdice, te su letili kao strěla dolě na livadu. To se je Milanu vèrlo dopadalo, i on poželi takodjer

k njima ići. Bèrže bolje skoči po svoje saonice, i zapita svoga otca: Tato, je li mi prosto sanjkati se? Otac odgovori: Nije. Milan odmah spravi svoje saonice, unidje u sobu te sědne k svomu otcu, i stane se s njim razgovarati. A mama donese u staklenici (flašici) něki cèrni sok, nalije od njega na žlicu, i poda to Milanu pa mu reče: Evo, sinko, soka, što ti ga pošilja lěčnik, da te ostavi tvoj hudi kašalj! Milan se okusi. Ova lěkarija bijaše gorka. Milan se obèrne i nehtěde ju popiti. Nu mati ga samo pogleda oštro i reče mu: Milane pij! A Milan odmah uze žlicu i popije lěkariju. A nije ni pisnuo, ni zamèrmljao, nego je bio prijatan kao i prije.

Milan je bio poslušan otcu i materi

Děca trěba da budu poslušna svojim roditeljem.

8. Nebo.

Onaj krasni plavetni svod, koj nad nami vidimo, zove se nebo. Noćom vidimo na njem blědi měsec i zlatne zvězde, a danju žarko sunce.

Sunce nas grije i světli nam. Bez topline i světila njegova nebi mogle živěti ni trave ni živine. Někoje trave mogu, istina, i u pivnici rasti, ali nenose ploda.

Kad sunce izadje, onda je dan, a kad zadje, onda je noć. Kad je posrěd neba, onda je podne

ili pol dana. Onda sat bije dvanaest; a kad po noći tuče dvanaest, onda je pol noći. Kad sunce zadje, hvata se mrak, pa opet nastaje noć. Kako se zovu četiri dobe dana? Kada imamo jutro, kada podne, kada večer, kada pol noći?

Danju radimo, noću počivamo; dan je najbolje vrěme za rad, a noć je najzgodnije vrěme za počinak. San je najbolji počinak. Tko je marljivo radio i dobro činio, onaj spava sladko.

Tko marljivo danju radi,
Dočekuje rado noć;
Tko san hoće da si sladi,
Boga zove u pomoć.

9. Da si uljudan!

Něki inostran putnik došao je u selo. Više děčakah bilo je na putu, te su se sigrali. Kad je putnik do njih došao, razmakli su se děčaci lěvo i desno, odkrili se i nazvali putniku božju pomoć. Putnik im prijatno odzdravi, a kad bi bio malko pootišao, obèrne se i zapita: Kuda je put u grad? Děčaci viknu: Dèržite se desnoga puta! A jedan od njih potèrči za putnikom te ga izprati sve do razkèrstja i pokaže mu, kojim putem da udari, da nezabludi.

To su bili uljudni děčaci: Uljudnu děcu svatko rado ima.

10. Mali Radojica.

Radojica mali pred majkom se hvali: Majko moja mila, da si me vidila, kako malo pèrvo popeh se na dèrvo; rekla bi si, da sam ptica ili mala věverica!

Ali majka stara Radi odgovara: „Nemoj više toga činiti za Boga! možeš lahko pasti i na zlo napasti!“

No mali naš Rade do tog ništ nedade, već on kao pèrvo i opet na dèrvo: nedosegne grane, omakne se, pane, i prelomi ruku na veliku muku.

11. Čini dobro bližnjemu!

Nikica se je povratio iz polja. Mati mu je dala južinu, lěpi okrajak kruha i grudicu sira. Nikica je s južinom u ruci potèrčao na dvorište, da ondě južina, jer je u polju ogladnio. K njemu dodje

sinak siromašnoga susěda i stane pred njim. Kad zagleda onaj běli kruh u Nikičinoj ruci, uzdahne i reče mu: „Ah, moja bolestna sestrica molila je već više putah komadić běloga kruha, jer joj cèrni kruh hudi. Nu moji su roditelji siromašni, i neimaju za što da joj běloga kruha kupe!“

Kad je to čuo Nikica, smilova mu se siromašna bolestna děvojčica. On razpolovi svoj kruh, jednu polovicu zadèrža za sebe, a drugu dade siromašnomu děčaku, i reče mu: „Idi bèrže, nosi ovaj komadić kruha svojoj bědnoj sestri, i reci joj, da mi je baš drago, što joj mogu učiniti veselje.“ Děčak se zahvali Nikici, i odleti s kruhom k svojoj bolestnoj sestri.

Nikica je bio dobročinac, on je učinio dobročinstvo.

12. Da si zahvalan!

Milica je pred večer sědila pred vratima i mislila na svoje dobre roditelje. Ona je premišljavala, koliko je već dobra od njih primila: jělo, opravu, knjige, igračke, sve su joj to roditelji dali. Ona je premišljavala, kako ju roditelji ljube, kako ju paze i njeguju. I ona je ljubila svoje roditelje i reče sama sebi: Ah! kamo srěće, da im i ja mogu što dati ili im kakvo veselje učiniti.

Sada joj na um pade, da je prije několiko danah viděla pokraj šume jagodah, koje su bile

počele zarudjivati. Pomisli dakle u sebi: ove jagode bit će sada već zrěle, a moji roditelji nisu lětos jošte ni okusili jagodah: ja ću im ih dakle doněti; to će im biti drago. Milica odmah otidje k materi i zamoli ju, neka joj dozvoli prošetati se prěko livade do šume, da želi samo něšto doněti, pa će se odmah povratiti.

Mati joj dopusti; a Milica otidje k šumi, nadje one jagode, koje su u to zbilja dozrěle,

pobere ih, složi u dvě kitice, i otidje puna radosti kući.

Otac i mati sědili su pred kućnimi vrati, kad se je Milica povratila; ona pristupi k njim i reče: „Evo ti, tato, jedna kitica jagodah, i evo tebi, mamo, jedna!“ Roditelji su se obradovali ovomu malenomu daru.

Milica je bila zahvalna svojim roditeljem.

13. Ptičije pěsme.

Blago nami ptičicami, na zelenim grančicami. Sve štogod nam treba, dobivamo s neba. Mi ti skakutjemo preko cvětnog polja; mi ti prolětjemo, kuda nam je volja; i pěvamo pěsmice, da se razležu šumice. A kad sunce sědne, a mi hajd' u grane, pa snivamo sladke i prijatne sane; a kad zora svane, i sunce ograne, a mi onda opet s pěsmom sladkom u svět.

14. Zahvalan sin.

Stěpan je otišao k někomu seljaku i pitao ga, bi li mu mogao kakvoga posla dati, da si što zasluži.

Mogu ti dati posla, odgovori mu seljak. Dobivat ćeš od mene hranu, i ako budeš marljiv, još ću ti dati za cělo lěto šest forintih platje.

Ja ću biti vèrlo marljiv, odgovori Stěpan, samo vas molim, dajte mi svakoga tjedna moju

platju. Ja imam kod kuće siromašna otca, koj si ništa više nemože zaslužiti. Ja sam rad njemu davati svoju platju.

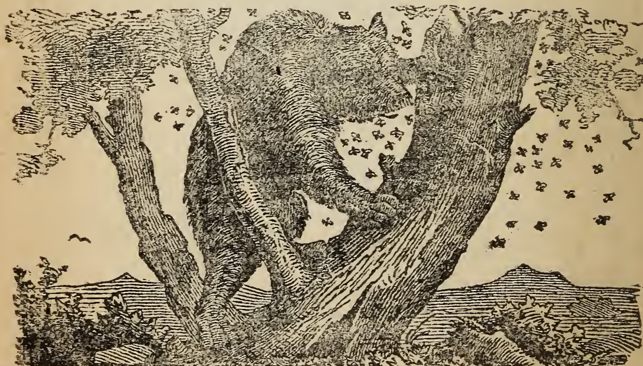
Ova dětinja ljubav dopala se vèrlo seljaku. On pristade na to, pa mu još poveća platju. A Stěpan je svake subote nosio svomu otcu dobivenu platju i kruh, što si ga je od ustah odkidao.

Da li to nije bio zahvalan sin?

Bože, Ti si zapovědio otca i majku ljubiti, a ja sam tvèrdo odredio, zapověd tu izvèršiti; ljubit ću ih svako doba, od mladosti tja do groba.

15. Medvěd i pčele.

(Pošalica.)

„Čuste li male na lipi pčele? Dajte mi meda, gladan sam vele! Nemojte mi šepèrtljiti, inače ću

vas smèrviti. Ja sam medvěd, velik gosa i rutava vèrlo nosa!“ Kano da to biti mora, nečeka ni odgovora, na dèrvo se penje, ruče, a pčelice zuče, zuče.

Dodje gori, viče: „Meda! da nenadje vas sad běda!“ Pčele viču: „A da kako! rad je mučan, jěsti lahko!“ Medvěd mumlja: „Na stran!“ rukne, i s gubicom u med sukne.

Al neznaju pčele šale, na medvěda sve navale: „Nije ovdě za te paše, branit ćemo što je naše. Ako si i velik gosa, znamo put do tvoga nosa; skupo će te med naš stati, ako nećeš mirovati.“ Čitav roj sad nanj napane. Medvěd vèrnda na sve strane, hoće da iz kože skoči, jer mu bodu jezik, oči; trese glavom, mumlja, ruče, a pčelice zuče, zuče.

Medo vidi nema spasa, sav izboden otle kasa; a pčelice rugalice dovikuju sa grančice: „O medvěde, ludi pobro, pusti u miru tudje dobro, ako ti se više neće bit ovako hude srěće.“

16. Pošten budi!

Mirko nadje na ulici nož. On ga razgleda i obradova mu se; jer je imao dva nožića, s koricami od lěpe běle kosti. On otidje s nožem k živici, i odreže si šibu, da vidi je li nož oštar. U to dodje putem něki čověk. On nije opazio

Mirka, jer je uvěk u zemlju gledao, kao da něšto traži. Mirko zapazi toga čověka, i pomisli u sebi: Valjda je taj čověk ovaj nož izgubio, te ga sada traži. Pristupi dakle k njemu, i zapita ga, što traži. On mu odgovori: „Ja sam izgubio nož sa dva nožića i bělimi koricami, te ga sada tražim.“

Mirko se maši rukom u žep, i dade nadjeni nož ovomu čověku, koj ga bijaše izgubio.

Mirko je pošteno radio; děco, činite i vi tako.

17. Lisica i grožđje.

Gladna lija, tražeć sebi hrane, spazi lozu vinovu, te stane, da razgleda ima ľ na njoj roda, da joj gladnoj sladke hrane poda. Ele krasna grožđja, mili Bože! Samo da se i ubrati može; al se loza okô brěsta vije, niti puta, niti lěstve nije, da se po njoj do grožđja dovuče; težke brige lisicu ti muče.

Ona misli misli svakojake: skočila bi tek da ima krake; letila bi tek da ima krila; mlatila bi tek da ima ruke; ali nema, evo težke muke! Ozgor ptica na nju pogleduje, kako hoće tja do groždja doći, pa nikako nezna si pomoći, te se liji zlobno podruguje.

A lisica, kad uvidi veće, da se groždja dokopati neće, hoće da bar sramotu pokrije, na groždje se izprěča i smije: „Brala bih te, ali si kiselo, a ja berem samo groždje zrělo.“

18. Budi uvěk pripravan na poslugu.

Dolazila su děca jednom u školu, ali nisu bila vesela kao drugda. Nitko nije šapnuo. Učitelj to opazi i reče: Što je, te ste tako nevesela? Děca mučahu mukom, dok jedan děčak iz pèrve klupe neprogovori: Mi smo žalostni radi Antuna, koj se je težko razbolio.

Pa je li vam Antun toli omilio? zapita učitelj. Sva děca zavapiše u glas: Jeste, jeste, on nam je vèrlo omilio! Pa zašto vam je tako omilio? upita opet učitelj.

Jer je dobar i umiljat, odgovore děca.

Něki děčak reče: Ja sam jednom izgubio svoju knjigu, pa Antun je sám posvuda tražio, dok je nije našao i meni donio.

Něka děvojčica pripovědi: Ja sam jednoč putem išla, al na putu gèrdno pseto, te sam ga se

silno uplašila. Nu Antun to vidi, otěra psa i odvede me kud sam bila pošla.

Drugi kazà: Meni je Antun više putah pomogao, kad nisam mogao napraviti zadaće, koju nam je učitelj naložio.

Drugi se opet javi: Ja sam jednom imao težakom nositi košaru u polje s jělom, a bila mi je pretežka. Nu Antun priskoči i pomože mi. A druga je učenica posvědočila, da joj je Antun više putah zagrabio vode iz duboka studenca, kamo ona nije mogla doseći.

Tako su evo děca pripovědala; a učitelj im reče: Baš mi mnogo lěpih stvarih kažete o Antunu; on je poslužan i prijatan děčak, jer eto svakoga rado posluži, i svakomu rado pomaže. Poslužnost je dobra stvar; svatko ljubi poslužna čověka. Mi ćemo se sada pomoliti Bogu, da nam Antun opet ozdravi.

Sva su děca pobožno sklopila ručice, a někoja su baš i plakala. Učitelj stade s děcom ovako moliti: Dobri Bože, molimo Te iz svega sèrca, da povratiš bèrzo zdravlje našemu dobromu drugu Antunu.

Antun ozdravi, i kad pèrvi put u školu dodje, sva su ga děca okupila, prijatno pozdravljala, i njegovu se zdravlju radovala.

19. Nemoj odgadjati!

Něka marljiva mati imala je u svom vèrtu svake ruke povèrtja. Jednoč reče svojoj maloj kćerci: Zorice, pogledajder ovdě na ovaj dolnji list zelja, vidiš li ona žuta zèrnca? To su ti jaja, iz kojih će se izleći gusenice, te će sve zelje pojěsti. Zato poslě podne idi, te pokupi sve ovako listje i razgnječi ga.

Zorica pomisli u sebi: Ovomu poslu nije sile, ja ću ga i kasnije obaviti moći; i tako najposlě sa svim zaboravi ono, što joj je mati zapovědila. Mati je bila několiko neděljah danah bolešljiva, te nije mogla u vèrt. A kad ozdravi, uze nemarnu děvojčicu za ruku i odvede ju k zelju. Al kad tamo, imaju šta i viděti: gusenice su sve zelje ogrizle, i gola rebarca ostavile. Zorica se uplaši i udari u plač, što je ona tomu kriva svojom nemarnostju. A mati reče: Što možeš danas učiniti, učini to svakako jošte danas, i neodgadjaj nikada na sutra; jer neznaš što sutra može biti.

Dobro to pamti! reče mati; pa još ću te naučiti i drugu poslovicu, koja je kao napisana na ovom nagèrdjenom listju od zelja:

Zatari svako zlo u početku, ako nećeš da ono tebe napokon zatare.

20. Lahkoumna Mara.

Běli kolač měsi kuharica Bara, uz nju stoji Mara, děvojčica mala, i misli u sebi: „Baš škodile nebi, kad bi se u kolač jošte soli dalo, jer ga je premalo osolila Bara.“

Kuharica ode, da donese vode, bèrže onda Mara zagrabi još soli, i kolač posoli, tobož kako trěba.

Kolač se izpeče: „Hajd'u školu!“ reče majka maloj Mari: „Danas město svoga ručka običnoga dobit ćeš kolača.“

Mara bèrže bolje, sa svim dobre volje, u školu se spremi, dobije kolača, i ode bez plača. Al kada ga jěsti, ali nedaj Bože! slan je da nemože više slaniji biti. Tako Mara jadna osta cěl dan gladna.

21. Nemoj biti sèrdit!

Boleslav i Vladimir pošli su bili k svomu učitelju. Na putu izvadi Vladimir něko pismo iz žepa i pokaže ga Boleslavu. Ovaj pogleda pismo, i reče Vladimiru: „Brajko, mnogo putah si ovdě pogrěšio, pa nisi borme ni lěpo pisao.“ On htěde Vladimiru pokazati pogrěške; nu ovaj mu iztèrgne pismo iz rukuh, i turi ga rukom několiko putah. Boleslav mu nije odvratio žao za sramotu, nego je mirno dalje išao, samo je rekao: „To ću ja kazati gospodinu učitelju, kako si me turao.“ A Vladimir prihvati: „Kaži! slobodno.“

Nu kad su se već približili učiteljevoj kući, uhvati ga Vladimir za kabanicu i reče mu: „Čuj me, Boleslave! nemoj ništa kazati učitelju; čuj me! neću te nikad više turiti, a vrědjati te neću takodjer nikada. Čuj me, Boleslave!“

Boleslav se obrati i vidi, da je Vladimir tužan i zaplakan. Vladimir mu pruži ruku i zamoli ga za oproštenje. A Boleslav mu poda svoju ruku, te reče: „Prosto ti bilo, ja ću to zaboraviti!“

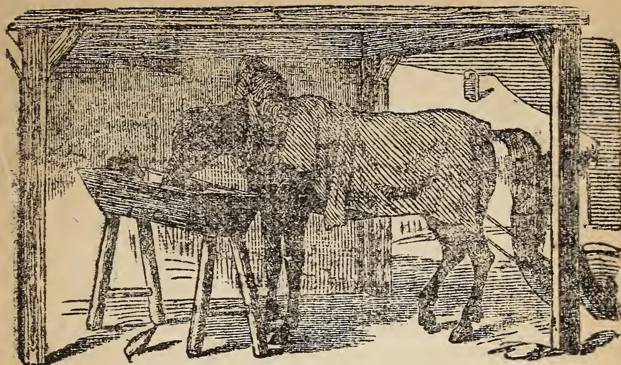
Vladimir je bio sèrdit, a Boleslav miran.

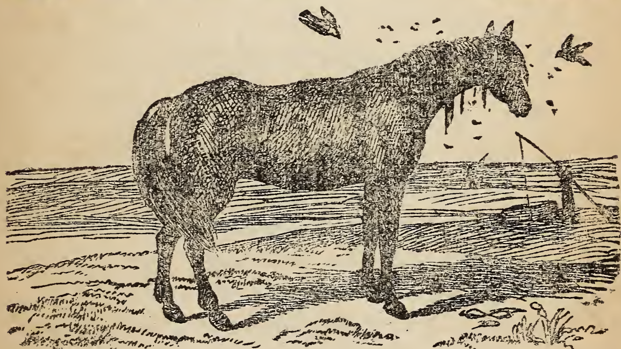
Vladimir je molio za oproštenje.

Boleslav mu je oprostio, on je bio miroljubiv.

22. *Vrabac i konj.*

Zobcu zoblje konj u štali; k njemu dodje vrabac mali, nakloni se i moli ga: Teb' netare cèrna briga, ali za hranom kao mene, tebe ljudi paze, cěne, uvěk imaš zobi dosta, nepoznaješ huda posta. A ja ptica sirotica, ja se bijem i prebijam, i po dolu i po polju; al u polju sněga, leda, a za mene vela běda:

Daj mi, molim, zèrno zobi, glad me mori u utrobi; ti ga nećeš osètiti, a mene ćeš nasititi.

Konj se smili sirotici: Zoblji, veće, gladnoj ptici, dosta će bit obojici.

Oba jědu, ali s toga glad nemuči ni jednoga. A kad bude u pol lěta, te navali muhah četa, želeć konju kèrv sisati, da nemože nit zaspati: skoči vrabac, muhe tira, a konj opet ima mira.

23. Govori istinu!

Radi duge suše bijahu presahnuli mnogi zdenci, tako, da u cěloj okolici nebijaše vode. Ovako se dogodi i u někom selu, koje je bilo na bèrdu, te su ljudi hodili po vodu u bližnju dolinu. Jednom podju na vodu dva děčaka, Slavko i Pavica, te je svaki nosio vèrč u ruki.

Kad su došli do zdenca, svaki je od njih hotio pèrvi da zagrabi vode. Radi toga se posvade, stanu si izděvati imena, psovati se, a najposlě tako se razsèrde, te skoči jedan na drugoga, potuku se i u boju potaru vèrče.

Sad ih je strah napao; i kad su se kući vratjali, svaki o sebi, a bez vode i vèrča, poče im něšto stezati sèrce; oni su se bojali kara.

Nedaleko od studenca stajao je čověk, koj je to sve gledao, a děčaci ga nisu spazili.

Najprije dodje kući Slavko. Otac ga upita: Gdě ti je voda? Slavko se zacèrveni, obori oči k zemlji i zamukne mukom. Otac ga opet upita: Da nisi vèrč na zemlju pustio i potrò?

Sad reče Slavko: Ah, dragi tato, ja sam vèrlo pogrěšio. Kad sam došao sa susědovim Pavicom k zdencu, svaki je od nas pèrvi hotio da zagrabi vode, iz toga se zametne svadja i potaru se vèrči. Molim te, dragi otče, oprosti mi, neću toga više učiniti! Otac opomene Slavka, da bude drugi put mirniji i pametniji, i oprosti mu. Slavku je baš odlahnulo, te mu je otac još više omilio.

I Pavica se povrati kući. Njegov je otac već željno izgledao vodu, jer bijaše ožednio. Sad stupi Pavica k njemu i reče mu: „Otče, nesrěća me je našla. Kad sam na putu počivao i vèrč pokraj sebe metnuo, odvali se od stěne kamen, skotura se baš pokraj mene i razbije mi vèrč. Ja nisam kriv!“ Otac ga sèrdito pogleda. Pavica nije znao, da je otcu sve pripovědio onaj čověk, koj je bio nedaleko od zdenca, a děčaci ga nisu spazili. Radi toga se otac na Pavicu razljuti i oštro ga izkara.

Slavko je govorio istinu; to je dobro i lěpo. A Pavica je slagao, on je govorio laž, on je bio lažljivac; to je zlo i gèrdo.

24. Ovakov i ti budi.

Ljubica je rado i često na Boga mislila, i vèrlo se je radovala, kad je čula govoriti o Bogu. Zato je rado hodila u cèrkvu, da čuje Božju reč i svetu misu. Ona se je rado Bogu molila, i bila je uz molitvu pobožna i skrušena. Kad se je molila, uvek je samo na Boga mislila. Ona nije nikomu na žao učinila, nego je svakomu dobro činila, kad je samo mogla. Ona je znala, da se to dopada Bogu. Ona je bila bogoljubna.

Ljubica se je u cèrkvi vladala, kako se pristoji. Pobožno je sklopila svoje ručice, i nije se nikad amo tamo

obazirala, nego je pogled upravila na duhovnika, koj je bio pred oltarom ili je čitala u molitveniku, kojeg je imala pred sobom. Pod službom Božjom klečala je mirno i čuvala se je svega, čim bi mogla druge pobožne kèrstjane smutjivati. Ona je bila u cèrkvi směrna.

Nu Ljubica se je pazljivo čuvala i svega zla. Ona ni pomisliti nije htěla, a kamo li govoriti ili učiniti ono, za što je znala, da se to nebi dopadalo ni Bogu ni dobrim ljudem. Toga se je najviše bojala, što se Bogu nedopada; ona je bila bogabojeća.

25. Kako postaje pobožno děte.

Prije mnogo godinah živio je vèrlo pobožan čověk, koj je mnogo dobra činio. Tko god ga je poznavao, ljubio ga je, jer je bio dobričina i uljudan

prama svakomu, dobrotvor svakomu, kojemu je mogao pomoći. Zato je pukao glas o njem po svoj zemlji, te su ljudi oda svuda k njemu dolazili, da ga vide i da ga slušaju, jer je znao vèrlo lěpo o Bogu govoriti. Mnogoga zlotvora tako je dirnula i uzdèrmala njegova sveta beséda, da se je popravio. Iz sviuh rěčih i dělah ovoga pobožnoga čověka viděło se je, da Boga ljubi; ovaj čověk zvao se je Franjo Saleski.

Kako li je to bivalo, da je Franjo Saleski postao onako pobožan i svet čověk? Slušajte me, děco, ja ću vam to kazati. Franjo je bio od malenih noguh pobožno dobro děte. Kao děte priučio se je pobožnosti od svoje matere, koja je bila vèrlo pobožna žena. Ona se je često i rado Bogu molila; nu ona se nije samo molila, nego je i činila što je pravo; ona je onako živila, kao što želi Bog da svaka mati žive.

Nebi prošlo dana, da nije dala dobroga nauka malomu Franji; a ovaj si svaki njezin nauk vèrlo dobro zapamti, kao što se pristoji dobru děčaku. Tko da se onda čudi, što je sve bolji i pobožniji postajao, te je napredovao ne samo u godinah, nego i u krěposti!

Jednoč reče ova pobožna mati svomu sinku: „Franjo, vidiš, da te ljubim više od svoga života. Nu ipak volila bih, da te mèrtva vidim, i da preda

mnom u mèrtvačkom lésu ležiš, nego da čujem, da si kakvu grěhotu učinio."

Ove rěči pronikle su děčaku duboko u sèrdce, te ih nije nikada više zaboravio.

Vidite li, draga děco, što može pobožna mati učiniti, i kako je dobro, ako děte pazi na opomene svoje dobre matere te ih se dèrži!

26. Dnevi sedmice.

Sedam danah i sedam noćih čine tjedan, koj se radi toga i sedmica zove. Evo onih sedam danah sedmice: nedělja, poneděljnik, utorak, srěda, četvèrtak, petak, subota. Nedělja zove se inače i gospodnji dan. Ostali dnevi zovu se dělatnici, težatnici, posleni dani ili radičaci.

Sedam danah u sedmici ima:
Šest je danah ljudem dano svima,
Da si traže što im tělu trěba,
Kuću, pitje, opravu i hlěba;
Da si rade, da si život slade.

A nedělja jeste milog Boga,
Kog štujemo kano otca svoga.
Spomeni se onda tvoje duše;
Da ju gèrdi grěsi neuduše;
Hod' u cèrkvu, skrušeno se moli,
Da ti sèrce grěhoti odoli;
Nauči se pravom stazom iti,
Pak ćeš onda věkom sretan biti.

27. Dvě gèrlice.

Gèrlica je proso jěla,
K njoj dohodi druga gèrle:
„Daj mi gèrle jedno zèrno!“
Gèrlica joj odgovara:
„Nedam gèrle ni jednoga;
Běše ti po lětu brati,
Zèrnje tražit, a ne spati;
Ja sam brala, nisam spala.
Po gori se neigrala,
U gèrm glavu neverala.“

28. Sanak.

Sanak ide na ulicu, vodi Janka za ručicu. Sanak Janku govoraše: „Hodi Janko u kolěvku, da se

sanka naspavamo, i u jutro podranimo, i vodice donesemo, našu majku zaměnimo."

29. Godina.

Dan ima dvadeset i četiri ure ili sata. Sedmica ima sedam danah. Měsec ima četiri sedmice. Godina ima dvanaest měsecih. Evo imenah onim měsecem: Sěčanj, Veljača, Ožujak, Travanj, Svibanj, Lipanj, Sèrpanj, Kolovoz, Rujan, Listopad Studeni, Prosinac. Tri měseca čine četvèrt ili fèrtalj godine. Šest měsecih čine pol godine. Godina ima četiri dobe, naime prolětje, lěto, jesen i zima. Prolětje pada u měsece: Ožujak, Travanj i Svibanj. Lěto pada u měsece:

Lipanj, Sèrpanj i Kolovoz. Jesen pada u měsece: Rujan, Listopad i Studeni. Zima pada u měsece: Prosinac, Sěčanj i Veljaču. Glavni blagdani jesu: božič, uzkèrs (vazam), i duhovi (trojaci).

30. Prolětje.

Najkrasnija doba godine je prolětje. Zimi je sve pusto i mèrtvo, u prolětje se sve budi i oživljuje. Onda niče iz zemlje zelena trava, šareno cvětje, mirisno bilje. Dèrvetje se zaoděva listjem i cvětjem. Sunce počima opet grijati, a dan rasti. Lěpo vrěme mami děcu na polje, te se vesele i igraju na zelenoj ledini. Iz daleke zemlje dolaze ptice pěvačice, pěvaju

svoje lěpe pěsmice i grade si gnjězda po vèrtih i šumah. Marljive pčelice sisaju med iz cvětja, a ustajalac težak rano rani i hodi u polje da radi.

Oj prolětje věk cvateće!
Iz zemljice trave niču,
Janjci, jarci skaču, viču,
Zelene se šume, gore,
I pěsme se po njih ore,
Dok se ptice neumore.
Zahval'te se ljudi Bogu
Směrno za tu radost mnogu.

U prolětje pada velika nedělja. U velikoj nedělji je veliki petak, kad je bio spasitelj naš Isukèrst nemilice na križ razapet; i uzkèrs, kad je slavno od mèrtvih uzkèrsnuo.

Veliki petak.

Isus umre nedužan od opake ruke, samo da nas izbavi od věčite muke.

Pamtite to kèrstjani za života svoga, poklon'te se Isusu, prodjite se zloga.

Uzkèrs.

Dušmani su ubili našeg spasitelja, al im se neizvèrši huda njina želja: Bog Isusa uzkrisi, rěč njegovu uzvisi.

Nije me strah od smèrti, da me u grob sruši, jer nemože huditi neumèrloj duši; od mèrtvih ću ustati, slavu Božju gledati.

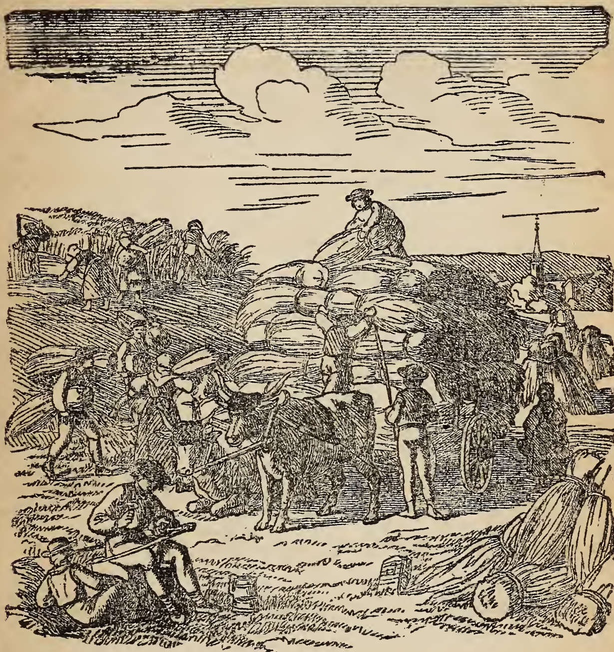
Poslě svoga uzkèrsnutja još je četerdeset danah Isukèrst na zemlji boravio i sa svojimi učenici živio: onda uzidje na nebo, gdě sědi ob desno Boga Otca. Deset danah poslě toga sidje duh sveti vèrh apostolah, te ih napuni svakom Božjom milosti. Uspomenu Isukèrstova uzašastja na nebo slavimo na spasovo, a poslanje svetoga duha slavimo na duhove (trojake).

Duhovi.

Bog je poslao apostolom s neba svoga duha svetog, da ih těši, vodi, ravna, i izbavi od zla kletog.

Sveti duše, těšitelju, izpuni i moju želju; sidji i u sèrce moje, da věk budem děte tvoje.

31. Lěto.

Za prolětjem ide lěto. Sunce pripiče sve to više, i ljudi traže hladovinu, da se okrěpe. Žito je već dozrělo za žetvu ; dèrvetje je krasnim voćem okitjeno. Sav se svět raduje darovom, kojimi dobri Bog zemlju dariva. Nu kadšto se poviju po nebu cèrni oblaci, te nose buru i plahu kišu, grom i munje. Više putah pada i gràd ili tuča, kao poveliki komadi leda, te pobije žito na polju, lozu u

vinogradu, i učini ljudem silnu štetu. Nu i bure su koristne: one čiste zrak, i čine, da zemlja bolje radja.

Lětno vrěme, težko breme!
Žarko sunce žeže, peče,
Znoj po čelu ljudem teče.
Ali kiša zemlju poji,
Seljak zlatno snoplje broji,
Koje kruhom ljudstvo goji.
Evo ljudi, sve to radi
Bog naš, da nam život sladi!

Bura.

Cèrni oblak nebo krije, ptice neće da pěvaju, běsni vihar huji, vije, šume škripe i praskaju.

Světla munja poput strěle, svud po mèrkom zraku sěva, a grom lomi, tutnji vele, kô iz kotla kiša lěva.

Grom udara, hrast obara, ali strah me zato nije: Bog, što šilje munje sgara, on nad dobrom děcom bdije.

32. Jesen.

(Razgovor izmedju Otca i sina.)

Sin. Dragi tato! ti veliš, da je već jesen nastala; reci mi: zašto to kažeš; ta sunce grije još onako kao po lětu?

Otac. Pravo veliš, moj sinko. Nu baš odatle možeš viděti, kako je dobri Bog mudro ovaj svět uredio, što se ništa naprečac neměnja.

Sin. Kako to misliš, otče?

Otac. Pomisli si, da je lětni dan. Mučno li bi nam bilo, da za kakvim vrućim danom napane na nas iz nenada zimska studen! Zato je dobrostivi Bog uvèrstio jesen medju lěto i zimu, a prolětje medju zimu i lěto.

Sin. Pravo kažeš, otče, to čini Bog. Ta nemogu ni ja danas malen biti, a sutra postati velik kao što si ti.

Otac. Nu evo, jesen ima ipak biljegah, po kojih ju poznajemo. Dani bivaju kratji, noći bivaju dulje, zrak zahladjuje; pa znadeš li kako je sada u polju?

Sin. Znadem, otče; žita su dozrěla te su već u štednje odvežena. Poljodělci oru iz nova i siju pšenicu za buduću godinu.

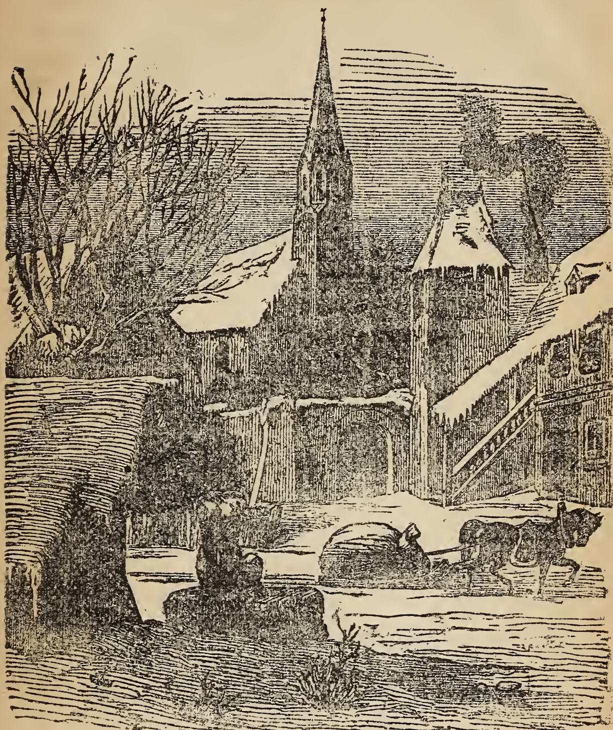
Otac. Kad se s dèrvetja obere zrělo voće, a s vinove loze grožđje, onda listje stane žutiti i malo po malo opadati.

Sin. Jel' de dragi otče, jesen je ona doba, kad lastavice, slavulji i druge ptice-selice od nas se sele u druge zemlje, gdě neima ljute zime? A kad nastaje prolětje, onda se opet k nam vratjaju, i mi se njihovu povratku veselimo, jer nam navěstjuju lěpo vrěme. Tako nam je pripovědao naš gospodin učitelj.

Otac. Jeste, jeste, dragi sinko! Eto vidiš, da děca mogu i sama koješta doznati i naučiti, kad paze na ono, što okô nje biva.

Oj jeseni, blago meni!
Blagodat već Božja zrije,
Pod rodom se dèrvo vije,
Platja nam se trud i muka;
Sve na radost ovo nuka.
Uživajte, ljudi, toga,
Slaveć Boga, otca svoga!

33. Zima.

Ala je mèrtvo i pusto sve okolo naokolo! Dèrvetje je golo, polja i livade su prazne; neima više ni jednoga cvětića, ista je trava obumèrla. Svi oni lětni gosti, što su stanovali u šumah i na njivah, i nasladjivali nas krasnimi pěsmami, svi su od nas otišli, a domaće se živine pomaljaju samo onda, kad traže svoju kukavnu hranu.

Nu opet nije, draga děco, nebeski otac ni zimi uztegnuo svoje blagodati i milosti. On se je pobrinuo još u jeseni za naš kruh, što ga zimi jědemo, te nam je dao obilnu žetvu. Svaka će živina i po zimi naći svoju hranu; od studeni čuva ju Bog gustim perjem, i toplim runom. A mnogi sněg, što je zemlju pokrijo kao běla kabanica, čuva nju i korenje od mraza.

Hladna zima leda ima. Nu Bog zemlju sněgom krije, da ju zima neubije. Ruho daje zvěri vani, ovci runo, perje vrani, a čověk se kućom brani. Ljudi, svatko neka pěva: mudrost Božja svuda sěva!

Zimi pada, draga děco, onaj sveti blagdan, što ga děca najvole, naime: božić. Onda se radujemo, da je dobrostivi Bog poslao Isusa svoga sina, te se je rodio, da nam pokaže put do věčnoga života.

Od prevelike radosti darivaju roditelji svoju děcu na božić, i mnogo dobro děte dobije onda krasnih stvarih, te se raduje zelenu děrvetu i lěpim igračkam, što mu ih je božić donio.

Božić.

Sav se evo svět raduje, Isuse, Tvomu narodjenju; svatko Tebe slavi, štuje, što si kazao put k spasenju.

Vodi i mene, spasitelju, sve da hodim putem pravim, a kad svèršim Tvoju želju, u nebesih da Te slavim.

34. Pastiri kod jasalah.

Svět je bio več jako pokvaren. Ljudi su ogreznuli u grěhe, nemareć ili neznajuć za Boga. Zato je Bog poslao svoga sina Isukèrsta na ovaj svět, da pokaže

ljudem pravi put u nebo. Isukèrst se je rodio u varošici Betlemu u gluho doba, i to u staji (štali); jer je bilo baš onda u Betlemu toliko ljudih, da se nisu svi mogli spratiti u sobe. Kad se je Isukèrst rodio, pastiri su pasli stado u polju. Na jedanput obasja divna svétlost célo nebo, angjeo Božji se pokaže na nebu i javi pastirom radostni glas. On jim reče: „Slava Bogu na visini, a mir ljudem u nizini, jer im se je upravo sada narodio spasitelj! Požurite se i vi kući, pa ćete ga naći u staji!“

Kad su to pastiri začuli, iz pèrva su se uplašili; nu osvěstivši se uzraduju se, i stanu i oni pěvati s nebeskimi angjeli: „Slava Bogu!“ Zatim ostavivši svoje stado u polju, polete u Betlem, i nadju zbilja u staji medju stokom novo rodjeno dětešce u jaslah, kamo ga bijaše metnula njegova mati, blažena děvica Marija, neimajuć kolěvke. Pobožni pastiri kleknu pred jaslami i radostno zapěvaju: „Slava Bogu stvoritelju! Slava světa spasitelju! Koj dodje evo u staju, da siromaš vodi k raju!“ Od ono doba kupuju roditelji o božiću dobroj děci jaslice, u kojih leži dětešce. To biva na uspomenu Isusova narodjenja, koj se bijaše rodio u staji, da pokaže světu, kako ljubi sve ljude, siromake i bogatce.

35. Tri sveta kralja.

Kad se Isus u Betlemu rodi, iz daleke zemlje, od iztoka, dodju u grad sveti Jerusolim tri mudraca, tri pobožna muža, kraljevskoga roda i plemena. Kamo stignu, svagdě pověđaju: „Osvanů nam nevidjena zvězda, te nam kaže, da se evo rodi světla kruna svoj židovskoj zemlji, te će spasit, što propalo běše, i kraljevat slavom neuvehlom, dok je sunca i dok je měseca. Putujemo zvězdu gledajući, jer nam kažu knjige starostavne, da će novom kralju nas dovesti, i nad njegvom svetom glavom stati.“

To kazuju, pa putuju dalje. Zvězda stane nad Betlemom gradom, a nad stajom, gděno Isus leži. K njemu lete kralji od iztoka, savijuć se sve do cèrne zemlje, klanjaju se spasitelju světa, pa sve vade dare skupocěne, te daruju u jaslicah děte. Jedan nosi bisere i zlata, drugi nosi tamjan za kadjenje, tretji nosi dra-

gomast i miru. Koji nosi biser uza zlato, onaj moli blago nepropadno; koji nosi tamjan za kadjenje, onaj moli mudrost iz nebesah; koji nosi dragomast i miru, onaj moli život věkoviti. Što molili to su izmolili, i zdravo se kući povratili.

36. Isus u dvanaestoj godini.

Kad bi Isukèrstu dvanaest godinah, otidju s njim Marija njegova mati i Josip njegov hranitelj u sveti grad Jerusolim na vazam. Povratjajuć se kući, nisu

odmah opazili, da malog Isusa neima s njimi. A kad su vidéli, da ga je nestalo, okrenu bèrže bolje natrag u Jerusolim, i nadju ga poslé tri dana u cèrkvi, gdé sédi medju učitelji i sluša ih i pita ih. I svi, koji ga slušahu kako pametno govori, divljahu se njegovu razumu i njegovu mudru govoru. A vidivši to njegova mati, začudi se veoma. Isus otidje sada sa materom i hraniteljem u svoju postojbinu Nazaret, i bijaše im poslušan, i napredovaše u mudrosti, i u rastu, i u milosti kod Boga i kod ljudih.

37. Isus prijatelj děce.

Dok je Isukèrst još na zemlji živio, imao je uza se uvěk dobru děcu, te ju je ljubio i milovao. A děca, kad bi ga ugledala, potèrčala bi odmah k njemu i naklonila se smérno, slušajuć pozorno, kad je propovědao o Bogu, koj je sve stvorio, i koj sve vidi i čuje tako, da se od njega nemože ništa sakriti. Děca su njegove rěči duboko u sèrce usadila, a Isukèrst ju je blagoslovio i govorio: „Draga děco, ako budete dobra i pobožna, bit ćete sretna već u ovom životu, a po smèrti doći ćete k meni u nebo.“

Molitve i pěsmice.

U ime Božje.

U Tvoje ime o Bože počimam svako dělo, jer mi milost Tvoja može pomoći, znam za cělo: pa kad si Ti u pomoći, moram k svomu cilju doći.

Pri ustanku.

1. Ev' i ova srětno prodje noć, bud' mi dragi Bože u pomoć, da mi srětno i dan prodje, koji sada evo dodje.

2. Mračna već je noćca prošla, i plava je zora došla; Ti si Bože nad mnom bdio, dok sam u snu noću bio. Što ću Tebi dat za oto, kad sam děte ja siroto? Nemogu Ti ništa dati, al Ti mogu obećati: da ću svagda to činiti, čim ću Tebi ugoditi.

Poslě umivanja.

Dragi Bože, Tebi lěpo hvala, što prěko noć sačuva me zdrava. Molim Ti se, da i prěko dana od děla me čuvaš nevaljana. A ja ću Ti, dokle goder živim, da Te slavim i da Ti se divim.

Prije škole.

Bože! Tvoja mudrost želi, da budemo umom zrěli, da učimo poznavati sve, štogod nam trěba znati, i da svatko u mudrosti traži vrělo blaženosti.

Mladost jeste vrěme sètve, a starost je vrěme žetve; tko nesije u mladosti, neće žeti u starosti, nit se može povratiti, što propusti popraviti.

Zato, Bože, Tvom milosti daj nam duha marljivosti, da učimo poznavati sve, štogod nam trěba znati, i da svatko u mudrosti traži vrělo blaženosti.

Poslě škole.

Svèršili smo evo sate, nam od Boga zato date, sve što trěba da učimo, um i sèrce prosvětlimo.

Tko u veče mira želi, trěba radit dan mu cěli; a tko želi starost blagu, neka věžba mladu snagu.

Daj nam Tvoga duha Bože, eda svaki od nas može naprědovat u mudrosti, od dětinstva do starosti.

Prije oběda.

1. Blagi otče s neba, tko da Ti s'nedivi! Svakom daješ hlěba, sve od Tebe živi.

I nama si dao danas ovo oporavlje; blagoslovi jělo i nas, da nam je na zdravlje.

A mi ćemo divotu Tvoju svagda hvalit; svaku ćemo sirotu prizvat i nahranit!

2. Mi smo zdravi i veseli za stol puni evo sěli; al' koliko naše bratje u bolesti ljutoj plače, nemož' ništa da si radi, pa umire s težke gladi!

Blagi Bože! i za ovu našu bratju, děcu Tvoju, mi molimo Tebe Boga, oprosti ih zla svakoga. Ti izcěli, tko boluje; Ti nasiti, tko gladuje!

Poslě oběda.

Tvoja milost věkom traje, što kom trěba svakom daje, i nas je sad nahranila, Bože, Tvoja ruka mila.

Primi zato našu hvalu, kô biljegu slabu malu zahvalnosti prevelike za milosti svekolike.

Rěč za vàs dan.

Bože, jutrom kad ustajem, i kada se snu predajem, uvěk mislim tek na Tebe, molim milost Tvû za sebe.

Blagoslovi svoje děte, od svake ga čuvaj štete, daj da nikad nezaluta sa krěposti pravog puta.

U večer.

1. Noć već dodje, sad ću ići spati, Bog će meni angjela poslati. Kod mene će dobri angjeo bditi, mile sanke meni dovoditi.

2. Nebojim se noći, nebojim se mraka, mirno ću da spavam do jutrenjeg zraka. Svevideće oko Božje děcu gledi, kod njih kad spavaju, angjeo Božji sědi.

3. Běli se měsec po nebu šetje, zaspaše ptice, zaspa i cvětje, ljudstvo već mirno spava u loži, a stražu straže angjeli Božji.

Isusu.

1. Isuse, već u mladosti bio si uzor pobožnosti, bio si slavan rad mudrosti.

Daj da Tvojim podjem tragom, da krěpostju Tebi dragom za nebeskim hlepim blagom.

2. O Isuse sladki, mili,
Od mene se neodili;
Duša moja nije živa,
Ako Tebe neuživa.
Ti si radost u žalosti,
Ti si sunce u tamnosti.
S Tobom hoću bit do smèrti,
S Tobom hoću i umèrti.
Primi dakle děte svoje
U milosti krilo Tvoje.

3. O Isuse moj, ja sam uvěk Tvoj, pomozi mi, Bože moj!

Pamti učeniče!

Najprije trěba věk da paziš, kad u školu već ulaziš, da nelupaš sa vratima; toga nitko rad neima.

Pozdrav' svakog druga svoga, nazvavši mu lěpo Boga: tim ćeš svakom ugoditi, svijuh ljubav zadobiti.

Kad se moliš višnjem Bogu, směrno prigni dolě nogu, pa pobožno sklopi ruke, prodj se směha, huke, buke.

Děte trěba da se uči: mirno dakle sědi, muči, neobziraj se věk samo, sad ovamo sad onamo; već pomisli, da to boli učitelja, kad u školi děca zlo se ponašaju, neuče se već igraju. U školi je děte zato, da marljivo pazi na to, što učitelj njemu kaže, pripověda i razlaže. Tako děte dan negubi, pa ga otac, majka ljubi.

Nek je vazda tvoja briga, da ti pero, papir, knjiga, čista, lěpa vavěk bude, da rad toga te nekude.

Kad na polje želiš iti, trěba dopust zamoliti; ali čuvaj vazda sebe, da netèrčiš bez potrěbe.

Što učitelj imat želi, i što tebi radit veli: radi, nemoj odgoditi, to će tebi koristiti; a što tebi činit brani, toga mi se uvěk mani; on ti krati one stvari, kojimi se děte kvari.

Ti istinu uvěk sborí, ma te s nje tko i ukori: rad istine Bog pomaže, mèrzeć onog, koj laže.

Mèrzka da ti bude svadja, jer zlim rodom ona radja; zato kad se drug tvoj svadi, gledaj te mir odmah gradi.

Ljubav drugom učiniti nemoj nikad propustiti: tko uslužnim sám se kaže, onem svatko rad pomaže.

Kada već iz škole podješ, i opeta kući dodješ, pozdravi tad sve iz reda, kako čine dobra čeda, metni knjigu, kamo valja, da se ona neokalja.

Kod kuće se dobro vladaj, svoju majku u svem slušaj; i što otac zapovědi, to nek ti je zakon sveti. Ti nepitaj nikad zašto? na tvoje je dobro svašto.

Manje poznate rěči.

Bašća, vèrt.
Brašno, melja.
Cerik, šuma od cerovah.
Crevljar, šostar.
Ćom, paket, pak.
Deva, gamila.
Djurdjic,* bio cvět kao zvončić.
Girica, ime ribe.
Guja, zmija, kača.
Gurabije, fela kolačah.
Guso, gusak.
Hasura, rogožnjača.
Hir, mušica, Laune.
Jaruga, jarak.
Jova, fela dèrveta.
Kanura, malo motovilo.
Kazniti, kaštigovati, pedepsati.
Kit, najveća riba.
Mahovina, mašina.
Marama, rubac.
Mezimica, najmladja kćerka
Metulj, leptir.
Miva, voće, sâd.
Modrica, sagafilje, modar cvět.
Molitvenik, molitvena knjiga
Mohunica, ljuska od graha.
Moma, cura.
Morava, rěka u Sèrbii.
Nado, čelik.
Nafa, potèrbušina od lisičje kože.
Nehar, *ponehari*, prekasno.
Obodci, mendjuše.
Odžak, dimnjak.
Omaja, voda, što pèrska od mlinskoga kola.
Omara, velika vrućina.
Orma, konjska sprava.
Pandja, parklja.
Pero, Petar.
Postelja, krevet.
Puce, gumb.
Remenar, sarač.
Resava, okružje u Sèrbii.
Romoriti, kao mèrmljati malko.
Ruma, varošica u Srěmu.
Ruo, *ruho*, oprava.
Rujevina, ime dèrveta.
Seja, *seka*, sestra.
Soba, hiža.
Soha, razsoha.
Som, něka riba.
Stećak, grobni kamen stojeći upravo.
Šira, mošt.
Šiše, ošišano ždrěbe.
Tarana, trenci.
Točka, piknja, punkt.
Tupara, tupa sěkira.
Ukovica, novci nanizani.
Visibaba, bio cvět, što cvati već u veljači.
Virovi, zviranjci.
Viriti, lukati.
Zapara, velika vrućina.
Žuborika, něko dèrvo.

Tiskom Karla Gorischka u Beču.

